



LITURGIJSKO-PASTORALNI LIST

ŽIVO virelo

Hrvatski institut za liturgijski pastoral pri Hrvatskoj biskupskoj konferenciji • GOD. XXXIX • CIJENA: 13 KN



**BOŽJOM RIJEČU I ŽRTVOM
DO PASHALNOG OTAJSTVA**
od 27. ožujka do 16. travnja 2022.



Unutrašnjost katedrale u Reggio Emilia nakon adaptacije liturgijskog prostora. U prvom planu mjesto navještanja Božje riječi – ambon, uz koji stoji uskrsna svijeća.

God. XXXIX. (2022.)
Liturgijsko-pastoralni list
za promicanje liturgijske obnove

Glavni i odgovorni urednik:
Mario Kopjar

Uredničko vijeće:
Mario Kopjar, Zvonko Pažin,
Ivica Raguž, Milan Dančuo,
Ivan Bingula

Predsjednik uredničkog vijeća:
mons. Zdenko Križić

Uredništvo:
Mario Kopjar, Vječna Tadić Stepinac

Grafička priprema:
Tomislav Koščak, HILP

Izdavač i nakladnik:
Hrvatski institut za liturgijski pastoral
pri Hrvatskoj biskupskoj konferenciji
Ksaverska cesta 12a
10000 ZAGREB

Telefon: 01 5635 050
e-mail: hilp@hilp.hr
www.hilp.hr

Tisak:
Grafika Markulin, Lukavec

ISSN 1331-2170 – UDK 282

LITURGIJSKO-PASTORALNI LIST ŽIVO VRELO



UREDNIKOVA RIJEČ

Dok ponestane riječi, a samo Riječ ostane 1

NAŠA TEMA: BOŽJOM RIJEČU I ŽRTVOM DO PASHALNOG OTAJSTVA

Milan Dančuo: Povijesni razvoj liturgije Božje Riječi
vazmenoga bdjenja 2

Mario Kopjar: Božja Riječ i žrtva saveza 8

OTAJSTVO I ZBILJA

Biblijsko-teološka razmišljanja:
A. Vučković, M. Horvat, I. Bodrožić,
D. Pezer, Z. Vlahek, T. Hačko

Četvrta korizmena nedjelja 16

Peta korizmena nedjelja 20

Nedjelja muke Gospodnje. Cvjetnica 24

Četvrtak večere Gospodnje 28

Petak muke Gospodnje 32

Vazmeno bdjenje 36

U DUHU I ISTINI

M. Martinjak: Što je *Exultet*? 40

Dok ponestane riječi, a samo Riječ ostaje

Ovo korizmeno vrijeme puno nam toga govori, ako razumijemo riječi njegova jezika i ako ga želimo čuti. U svakodnevnoj zauzetosti i opterećenosti, koja djeluje poput snažne buke, možda ne čujemo ono što (ne)svjesno zanemarujemo i od čega dezorijentirano bježimo dalje. Kamo idemo i kamo žurimo da nas niti Riječ ne može dostići i progurati se do nas od nagomilane gužve u spremištu vlastitog života? Zašto u životu bježati od Života, dok nas Riječ želi vidjeti i dotaknuti?

Ne boj se, čovječe, biti dotaknut Riječju koja ne želi samo ostaviti poruku da će ponovo doći kada ćeš imati više vremena, već želi biti s tobom i kod tebe se nastaniti. Ponavljači smo. Svake godine kao da iz svog zatrpanog spremišta izvlačimo iste kostime 'kostrijeti' i tekst s uputama dobro naučene forme držanja i vladanja u vrijeme korizme, no to korizma nije! Stanimo! Riječ koju ne čujemo, a toliko želi doprijeti do svakoga od nas, to ne čini jer je usamljena, nego zato, što smo sami sebe učinili usamljenima, ali glasnima.

U ovome vremenu plaču izgovorene i neizgovorene riječi tolikih ljudi kojima je potreban život bez tuge i boli, u miru i slobodi. Sam Gospodin Isus, nosivši križ pod teretom naši grijeha, pokazao je put kojim nam je ići. To je put žrtve – put Ljubavi, koji vodi k vječnome Vazmu. Naš i jedini pravi put je sam Gospodin, a svaki naš hod u samovolji i samoći bez njega, put je u pogrešnome smjeru, u propast. Imajući pred očima Njega, okrunjenog krvavom krunom, izbičevanog i izmučenog tijela, s kojeg teku krv i znoj pregorke muke, molimo milosrdnog Oca da nas izvede iz tamnih prostora sebičnih interesa na pravi put svoga Sina. Gospodin želi da čujemo njegovu Riječ u sebi te po njoj očistimo svaku nečistoću i buku u svome životu, kako bismo čuli glas riječi koja se i ne čuje. Korizma nam u svakome svom trenutku govori riječju svojega jezika, a mi krenimo spremna i čista srca da, dok ponestanu riječi, Riječ ostane u nama, a po nama i u svakome čovjeku.

Urednik

Povijesni razvoj liturgije Božje riječi vazmenoga bdjenja

MILAN DANČUO

[...] bogoslužje vazmenoga bdjenja sastoji se od četiri dijela: službe svjetla, službe riječi, krsne službe i euharistijske službe. Uvodne napomene pojašnjavaju značenje obrednih cjelina. Nakon kratke službe svjetla u prvom dijelu bdjenja, obredi se nastavljaju liturgijom riječi u kojoj Crkva promišlja o divnim djelima što ih je Bog na temelju svoje riječi i obećanja činio u povijesti izabranog izraelskog naroda. U osvit uskrsnog jutra, u trećem dijelu, Crkva proslavlja krsnu službu s novim članovima, preporođenima u krštenju, te u posljednjem dijelu pristupa k euharistijskom stolu što ga je Gospodin otajstvom smrti i uskrsnuća darovao svome narodu (usp. RM, br. 2).

Vazmeno bdjenje je vrhunac vazmenog trodnevlja i cijelog Velikog tjedna u kojem se proslavljaju Kristova otajstva muke, smrti i uskrsnuća stoga ga tradicija naziva majkom svih bdjenja. *Opća načela o liturgijskoj godini* ističu da »Crkva u bdjenju iščekuje Kristovo uskrsnuće, a u sakramentima ga slavi« (br. 21) te ga i crkveni oci promatraju kao »*totum paschale sacramentum*«. Uvodne rubrike slavlja Vazmenoga bdjenja u svetoj noći naglašavaju da je po drevnoj predaji to noć bdjenja Gospodinu (usp. *Izl* 12,42) kada se vjernici okupljaju i prema evanđeoskoj prispodobi o budnosti (usp. *Lk* 12,35-48) »drže u rukama zapaljene svjetiljke poput ljudi koji čekaju kad će se vratiti Gospodin da, kad dođe, njih zateče budne i posadi za svoj stol« (RM, br. 1). Ako promotrimo pobliže današnju obrednu strukturu, bogoslužje vazmenoga bdjenja sastoji se od četiri dijela: službe svjetla, službe riječi, krsne službe i euharistijske službe. Uvodne napomene pojašnjavaju značenje obrednih cjelina. Nakon kratke službe svjetla u prvom dijelu bdjenja, obredi se nastavljaju liturgijom riječi u kojoj Crkva promišlja o divnim djelima što ih je Bog na temelju svoje riječi i obećanja činio u povijesti izabranog izraelskog naroda. U osvit uskrsnog jutra, u trećem dijelu, Crkva proslavlja krsnu službu s novim članovima, preporođenima u krštenju, te u posljednjem dijelu pristupa k euharistijskom stolu što ga je Gospodin otajstvom smrti i uskrsnuća darovao svome narodu (usp. RM, br. 2). U ovim promišljanjima zastajemo na drugom dijelu, liturgiji Riječi, njezinom povijesnom razvoju te strukturi i značenju današnjih obreda.

Počeci vazmenoga bdjenja

Vazmeno bdjenje ima korijen u događajima izlaska izraelskog naroda iz egipatskog ropstva. U noći s 14. na 15. *nisana* anđeo Božji vodi narod iz ropstva te se taj povijesno-spasenjski događaj prema Božjoj zapovijedi iz Knjige izlaska treba uvijek spominjati i proslavljati u budućim generacijama: »Ona noć koju je Jahve probdio da njih izbavi iz Egipta, odonda je svima Izraelcima, u sve naraštaje njihove, noć bdjenja u čast Jahvi« (*Izl* 12,42). Židovskom blagdanu Pashe Kristova smrt i uskrsnuće daju dovršenje i novo značenje pa time i vazmeno bdjenje postaje središnja točka cijele liturgijske godine u kojem se tipološki na tragu starozavjetnog blagdana proslavlja prijelaz kršćana iz ropstva grijeha u slobodu novoga života po krsnoj vodi i sakramentu krštenja. Iz povijesnih izvora poznato je da krajem 4. stoljeća bdjenje



Papa Franjo slavi Vazmeno bdjenje (Blagoslov vatre i pripravljanje svijeće) u Bazilici sv. Petra u Vatikanu

još uvijek traje cijelu noć pa na sam dan Uskrsa ne postoje druga slavlja. Nije nam poznata struktura vazmenoga bdjenja u prva kršćanska vremena, no ono što je sigurno da na tragu židovske tradicije od samih početaka postoji slavlje Božje riječi koje svoj vrhunac dostiže u euharistijskom slavlju. Obredi krštenja ulaze u slavlje bdjenja najvjerojatnije u 4. stoljeću stoga se liturgija Božje riječi promatra kao jedan od najstarijih elemenata slavlja kršćanskog bdjenja u vazmenoj noći.

Nisu do kraja poznati tekstovi Svetog pisma koji se u počecima navještaju na bdjenju, no čini se da Meliton, biskup u lidijском gradu Sardu u Maloj Aziji, u drugoj polovici 2. stoljeća u svojoj znamenitoj homiliji o Pashi spominje 12. poglavlje Knjige izlaska kao jedno od pashalnih čitanja. Papa Lav Veliki u jednoj od sačuvanih homilija izgovorenoj vjerojatno na vazmenom bdjenju spominje da je evanđeoski izvještaj iznio cijelo vazmeno otajstvo. To znači da evanđelje te noći u to vrijeme uključuje i izvještaj muke i uskrsnuća s obzirom na činjenicu da dani vazmenoga trodnevlja još uvijek ne poznaju današnju strukturu odvojenih slavlja. U papinskoj liturgiji u 7. stoljeću nalazimo bogatu obrednu strukturu bdjenja koja se sastoji od tri elementa: slavlja riječi, krštenja i euharistijskog slavlja. S vremenom dijelom slavlja postaje obred paljenja i blagoslova uskrsne svijeće, no zanimljivo je istaknuti da u Rimu još u 8. stoljeću bdjenje započinje službom riječi. Iako liturgija riječi ulazi među izvorne elemente vazmenoga bdjenja, kompletna struktura obreda u rimskoj tradiciji poznata je samo iz sačuvanih liturgijskih izvora 6. i 7. stoljeća. U njima se razaznaje specifičan temeljni obredni obrazac koji se većim dijelom sačuvao do danas: navještaj biblijskog čitanja, pjesan odnosno pripjevni psalam, zatim gesta *Flectamus genua* te molitva. Molitve koje se izgovaraju nakon pojedinog starozavjetnog čitanja interpretiraju odlomke u kristološkom, eklezijalnom i sakramentalnom ključu. Proizlaze iz Gelazijevog sakramentara, a tradicija ih pripisuje papi Lavu Velikom.

Židovskom blagdanu Pashe Kristova smrti i uskrsnuće daju dovršenje i novo značenje pa time i vazmeno bdjenje postaje središnja točka cijele liturgijske godine u kojem se tipološki na tragu starozavjetnog blagdana proslavlja prijelaz kršćana iz ropstva grijeha u slobodu novoga života po krsnoj vodi i sakramentu krštenja. Iz povijesnih izvora poznato je da krajem 4. stoljeća bdjenje još uvijek traje cijelu noć pa na sam dan Uskrsa ne postoje druga slavlja.

U papinskoj liturgiji u 7. stoljeću nalazimo bogatu obrednu strukturu bdjenja koja se sastoji od tri elementa: slavlja riječi, krštenja i euharistijskog slavlja. S vremenom dijelom slavlja postaje obred paljenja i blagoslova uskrсне svijeće, no zanimljivo je istaknuti da u Rimu još u 8. stoljeću bdjenje započinje službom riječi.

Cornelis de Wael,
Prijelaz preko Crvenoga mora,
1630.-1635.

Razvoj službe riječi u rimskoj tradiciji

Tradicije sačuvane u najstarijim zapadnim liturgijskim knjigama donose različite izbore biblijskih čitanja za vazmeno bdjenje. Navještaj biblijskih čitanja ima kao svrhu pripremiti katekumene za neposredno krštenje i pozvati sve vjernike na obnovu snage krsne milosti. Drevna rimska liturgija poznaje dva obrasca čitanja, koji su u ambijentu rimsko-galske miješane liturgije obogaćeni trećom shemom. Ta posljednja shema prelazi u izdanje rimskog misala proizašlog iz tridentske reforme 1570. godine. Grgurovska tradicija kao odraz papinskih liturgijskih slavlja poznaje četiri čitanja iz Starog zavjeta i dva čitanja iz Novog zavjeta. Izvorna gelazijevska tradicija sačuvana u Gelazijevom sakramentu daje uvid u bdjenje slavljeno u tzv. rimskim *titulima*, odnosno župama, te poznaje deset čitanja iz Starog zavjeta i dva čitanja iz Novog zavjeta. Kasnija miješana shema, poznata u liturgijskim izvorima kao tradicija gelazijevih sakramentara VIII. stoljeća, broji sveukupno dvanaest čitanja iz Starog zavjeta i dva čitanja iz Novog zavjeta. Kada se promotre sva čitanja zastupljena u izvorima dolazi se do zaključka da postoji jezgra biblijskih tekstova koji su više manje zastupljeni u svim zapadnim, ali i u najvažnijim tradicijama istočnih liturgijskih obitelji. Može se u kratkim crtama pobliže promotriti struktura čitanja.

Grgurovski obrazac starozavjetnih čitanja je sljedeći: izvještaj o stvaranju svijeta (*Post* 1), prijelaz preko Crvenoga mora (*Izl* 14) nakon kojega slijedi Mojsijeva pjesma *Cantemus Domino* u kojoj katekumeni prepoznaju tipologiju njihova prijelaza u vjeri sakramentom krštenja. Zatim slijedi navještaj novoga Saveza iz Knjige proroka Izaije (*Iz* 55) te proroštvo o jeruzalemskim udovicama i budućoj Jahvinoj obnovi (*Iz* 4). Ovo posljednje proroštvo služi kao



uvod u pjesan *Vinea facta est dilectio*. Vinograd, iščitan u tipološkom ključu, slika je naroda Božjega – Crkve. U nekim izvorima grgurovske tradicije umjesto navještaja proroka Izaije (*Iz* 55) uzima se odlomak iz Knjige ponovljenog zakona u kojem Mojsije suočava narod s nevjernošću prema Bogu (*Pnz* 31) nakon kojega slijedi pjesan *Attende caelum et loquar*.

Gelazijevski obrazac sadrži postojećih pet odlomaka prisutnih u grgurovskoj tradiciji (*Post* 1, *Izl* 14, *Iz* 55, *Iz* 4, *Pnz* 31) te donosi još pet starozavjetnih čitanja: povijest Noe i potopa (*Post* 5), Abrahamovu kušnju (*Post* 22), viziju proroka Ezekielia o suhim kostima koje uzimaju život (*Ez* 37), opis obreda žrtvovanja pashalnog janjeta (*Izl* 12) i odlomaka iz knjige proroka Danijela o izbavljenju trojice mladića iz užarene peći (*Dan* 3). Redoslijed čitanja ne slijedi u potpunosti raspored prema kanonskom slijedu biblijskih knjiga, već organizira povijest spasenja prema obrednoj i duhovno-teološkoj dinamici: *Post* 1, *Post* 5, *Post* 22, *Izl* 14, *Iz* 55, *Ez* 37, *Iz* 4, *Izl* 12, *Pnz* 31, *Dn* 3.

Posljednja shema, *miješana rimsko-galska tradicija*, poznaje dvanaest starozavjetnih čitanja. Uz postojećih deset odlomaka prisutnih u obje rimske tradicije donosi još dodatna dva čitanja: Baruhova pohvala mudrosti (*Bar* 3) i Jonino propovijedanje u Ninivi i poziv na pokoru (*Jon* 3). Redoslijed čitanja je sljedeći: *Post* 1, *Post* 5, *Post* 22, *Izl* 14, *Iz* 55, *Bar* 3, *Ez* 37, *Iz* 4, *Izl* 12, *Jon* 3, *Pnz* 31, *Dn* 3. I u ovoj shemi ne slijedi se kanonski slijed čitanja, već tradicija odabire biblijske odlomke na temelju njihove važnosti u povijesti spasenja i obrednoj dinamici. Svim tradicijama zajednička su dva novoza-vjetna čitanja: novi život s Kristom (*Kol* 3,1-4) i izvještaj o praznom grobu evanđelista Mateja (*Mt* 28,1-7).

Broj starozavjetnih čitanja od četiri u grgurovskoj tradiciji raste do dvanaest u miješanoj gelazijevskoj i galskoj tradiciji te se ta brojka ustaljuje i u kasnijim rimskim liturgijskim knjigama. Stara je rimska praksa težila tome da u velikom izboru biblijskih čitanja navijesti čitavu povijest spasenja u izboru nekoliko njezinih najvažnijih trenutaka. Izvještaj o stvaranju (*Post* 1) i prijelaz preko Crvenoga mora (*Izl* 14) sastavni su dio svih tradicija dok se Abrahamova kušnja (*Post* 22) i obred žrtvovanja janjeta (*Izl* 12) pojavljuju u svim tradicijama, osim u onoj grgurovskoj. Navedena su četiri čitanja najopćenitija i s povijesnim karakterom te se čini da su jezgra starozavjetnog dijela vazmenog bdjenja. Od 8. stoljeća rimska liturgija postepeno prihvaća shemu od dvanaest starozavjetnih čitanja koja se održava do 1955. godine kada se inicijativom pape Pija XII. reformira Veliki tjedan. U novom *Ordo Hebdomadae Sanctae Instauratus* izbor je s dvanaest ponovno sužen na četiri čitanja iz grgurovske tradicije: izvještaj o stvaranju (*Post* 1), prijelaz preko Crvenoga mora (*Izl* 14), navještaj novog Saveza (*Iz* 54-55) te Mojsijevo suočavanje s nevjernošću naroda (*Pnz* 31). Ovaj posljednji odlomak je također sastavni dio grgurovske tradicije duhovskog bdjenja.

Stara je rimska praksa težila tome da u velikom izboru biblijskih čitanja navijesti čitavu povijest spasenja u izboru nekoliko njezinih najvažnijih trenutaka. Izvještaj o stvaranju (Post 1) i prijelaz preko Crvenoga mora (Izl 14) sastavni su dio svih tradicija dok se Abrahamova kušnja (Post 22) i obred žrtvovanja janjeta (Izl 12) pojavljuju u svim tradicijama, osim u onoj grgurovskoj. Navedena su četiri čitanja najopćenitija i s povijesnim karakterom te se čini da su jezgra starozavjetnog dijela vazmenog bdjenja. Od 8. stoljeća rimska liturgija postepeno prihvaća shemu od dvanaest starozavjetnih čitanja koja se održava do 1955. godine kada se inicijativom pape Pija XII. reformira Veliki tjedan. U novom Ordo Hebdomadae Sanctae Instauratus izbor je s dvanaest ponovno sužen na četiri čitanja iz grgurovske tradicije: izvještaj o stvaranju (Post 1), prijelaz preko Crvenoga mora (Izl 14), navještaj novog Saveza (Iz 54-55) te Mojsijevo suočavanje s nevjernošću naroda (Pnz 31).

Liturgijska obnova nakon Drugog vatikanskog koncila poduzima značajne izmjene u liturgiji Božje riječi vazmenoga bdjenja. U današnjem uređenju obreda čita se devet biblijskih čitanja, među kojima sedam iz Staroga zavjeta te dva iz Novoga zavjeta, odnosno poslanica i evanđelje, koji se čitaju nakon pjesme Slave za čije se vrijeme u crkvi pale sva svjetlila i svijee. Novi misal donosi tu značajnu promjenu. Naime, prije liturgijske obnove u obredima vazmenoga bdjenja postoji nelogičnost s dvije službe riječi. Nakon čitanja iz Staroga zavjeta slavila bi se krsna služba nakon koje bi slijedilo redovito euharistijsko slavlje bez poveznice s prijašnjim obredima i sa svojom odvojenom službom riječi. Novi misal danas ima samo jednu službu riječi. Nakon posljednjeg starozavjetnog čitanja pjeva se Slava, moli zborna molitva, naviještaju novozavjetna čitanja te izgovara homilija, nakon kojih slijedi krsna služba s blagoslovom vode.

Današnja služba riječi vazmenoga bdjenja

Liturgijska obnova nakon Drugog vatikanskog koncila poduzima značajne izmjene u liturgiji Božje riječi vazmenoga bdjenja. U današnjem uređenju obreda čita se devet biblijskih čitanja, među kojima sedam iz Staroga zavjeta te dva iz Novoga zavjeta, odnosno poslanica i evanđelje, koji se čitaju nakon pjesme Slave za čije se vrijeme u crkvi pale sva svjetlila i svijee. Novi misal donosi tu značajnu promjenu. Naime, prije liturgijske obnove u obredima vazmenoga bdjenja postoji nelogičnost s dvije službe riječi. Nakon čitanja iz Staroga zavjeta slavila bi se krsna služba nakon koje bi slijedilo redovito euharistijsko slavlje bez poveznice s prijašnjim obredima i sa svojom odvojenom službom riječi. Novi misal danas ima samo jednu službu riječi. Nakon posljednjeg starozavjetnog čitanja pjeva se Slava, moli zborna molitva, naviještaju novozavjetna čitanja te izgovara homilija, nakon kojih slijedi krsna služba s blagoslovom vode.

Obnovljeni misal uzima u obzir nove pastoralne okolnosti i prepušta broj i odabir biblijskih čitanja prema pastoralnoj razboritosti. Sedam starozavjetnih čitanja naviještaju se sljedećim redom koji je ujedno i kanonski slijed: izvještaj stvaranja (*Post* 1,1-2,2), Abrahamova žrtva (*Post* 22,1-18), prijelaz preko Crvenoga mora (*Izl* 14,15-15,1a), odlomak iz Knjige proroka Izaije o vjernosti Boga Stvoritelja i Otkupitelja (*Iz* 54,5-14), Jahvin poziv na vječni Savez (*Iz* 55,1-11), odlomak iz Baruha o Gospodinu koji vodi svojom svjetlošću (*Bar* 3,9-15.3c-4,4) te naviještaj i obećanje novoga srca (*Ez* 36,16-17a.18-28). Dva novozavjetna čitanja su: krštenje u prizmi vazmenog otajstva (*Rim* 6,3-11) i objava uskrsnuća prema sinoptičkim evanđeljima, ovisno o liturgijskoj godini (*Mt* 28,1-10; *Mk* 16,1-8; *Lk* 24,1-12). U odnosu na tradicionalnu shemu pet je starozavjetnih čitanja koji su u kontinuitetu s tradicijom (*Post* 1, *Post* 22, *Izl* 14, *Iz* 55 i *Bar* 3). Odlomci iz proroka Izaije (*Iz* 54,5-14) i Ezekijela (*Ez* 36,16-17a.18-28) nova su čitanja koja zamjenjuju ona tradicionalna iz istih proročkih knjiga, ali s novim naglaskom na središnjost Kristova Saveza koji se sklapa u čovjekovu srcu darom Božje ljubavi. I novozavjetna čitanja doživljavaju izmjene. Uz tradicionalni izvještaj o uskrsnuću iz evanđelja po Mateju u obnovljenoj liturgiji riječi predviđen je i izvještaj evanđelista Marka u godini B i evanđelista Luke u godini C, dok je umjesto odlomka iz poslanice Kološanima odabran odlomak iz poslanice Rimljanima koji ističe poveznicu s krsnom službom i odnos krštenja s Kristovim otajstvom smrti i uskrsnuća.

Liturgijski propisi naznačuju da se zbog pastoralnih razloga broj starozavjetnih čitanja može smanjiti na tri, a u iznimnim slučajevima čak i na dva, ali i u tom slučaju ne može se nikada ispustiti čitanje o prijelazu izabranog naroda preko Crvenoga mora (*Izl* 14) jer je u njemu sadržana slika Kristova prelaska (hebr. *pesah*) iz smrti u život. Međutim, valjda uvijek poštivati pravilo da je liturgija Božje riječi osnovni dio vazmenoga bdjenja pa bez obzira što ih je veći broj, bilo bi dobro uključiti sva predložena čitanja. Nisu opravdani razlozi da



Michelangelo Merisi da Caravaggio,
Abraham žrtvuje Izaka, 1605.

se zbog skraćivanja obreda ili komocije vjernika olako smanjuje broj čitanja na minimum čime se narušava obredna dinamika vazmenoga bdjenja. Uz veći izbor čitanja postoji i mogućnost biranja onih čitanja koja više odgovaraju konkretnim prigodama, naročito ako su na slavlju prisutni katekumeni ili prema životnim okolnostima i duhovnim potrebama konkretne zajednice.

Zaključak

Liturgija Božje riječi u vazmenome bdjenju jedan je od četiri stupa na kojima se temelji obredna struktura i proslava Uskrsa kao najvažnijeg kršćanskog blagdana. Svaki dio obreda stavlja naglasak na drugačiji vid proslave Kristovih spasenjskih otajstava. Liturgija svjetla ili lucernarij koji se sastoji od blagoslova novog ognja, paljenja svijeće i vazmenog hvalospjeva proslavlja kozmički Uskrs. Kristov prijelaz iz tame u svjetlost i za vjernika naime označava prijelaz iz ropstva grijeha u slobodu novoga života. Liturgija Riječi sa sveukupno devet čitanja proslavlja povijesni Uskrs evocirajući glavne događaje iz povijesti spasenja. Krsna liturgija se promatra kao Uskrs Crkve. Na tragu drevnog katekumenata, treći dio bdjenja ističe središnje mjesto novog naroda koji s krsnog izvora uranja u smrt Kristovu i izranja za novi život u Duhu Svetome. Euharistijska služba proslavlja vječni i *eshatološki* Uskrs; slika je novoga života koji kulminira u vazmenome bdjenju kao spomenčinu žrtve na križu i trajne prisutnosti Krista uskrsloga u životu vjernika. Liturgija riječi kao jedan od najstarijih elemenata bdjenja ima središnje mjesto u razumijevanju važnosti bdjenja za vjernikov život. Ritmičnost čitanja i psalama sa zaključnom molitvom zahvaća cjelovitost povijesti spasenja od stvaranja svijeta do uskrsnuća. Ono što se povijesno ostvarilo, u sadašnjem se trenutku vazmenoga bdjenja sakramentalno ostvaruje za vjernike i u vjernicima. U takvoj dinamici liturgijskoga slavlja vjernik je zahvaćen događajima iz povijesti spasenja, postaje dio te povijesti i spasenjske djelotvornosti Kristovih otajstava koji ga usmjeruju prema punini darovanog života u vječnosti. ■

Liturgijski propisi naznačuju da se zbog pastoralnih razloga broj starozavjetnih čitanja može smanjiti na tri, a u iznimnim slučajevima čak i na dva, ali i u tom slučaju ne može se nikada ispustiti čitanje o prijelazu izabranog naroda preko Crvenoga mora (Izl 14) jer je u njemu sadržana slika Kristova prelaska (hebr. pesah) iz smrti u život. Međutim, valjda uvijek poštivati pravilo da je liturgija Božje riječi osnovni dio vazmenoga bdjenja pa bez obzira što ih je veći broj, bilo bi dobro uključiti sva predložena čitanja. Nisu opravdani razlozi da se zbog skraćivanja obreda ili komocije vjernika olako smanjuje broj čitanja na minimum čime se narušava obredna dinamika vazmenoga bdjenja. Uz veći izbor čitanja postoji i mogućnost biranja onih čitanja koja više odgovaraju konkretnim prigodama, naročito ako su na slavlju prisutni katekumeni ili prema životnim okolnostima i duhovnim potrebama konkretne zajednice.

Božja riječ i žrtva saveza

MARIO KOPJAR

*U odnosu riječi
i žrtve vidimo
elemente liturgije,
tj. Božji prijedlog
i odgovor naroda
te potvrdu saveza
u znaku krvi, koji
su paradigma
slavlja koje je Krist
ostvario u novom i
vječnom savezu u
vlastitoj krvi.*

»Kako si nas ljubio, Oče dobri, koji Sina svoga jedinoga nisi poštedio, nego si ga predao za nas grješnike! (Rim 8,32) Kako si nas ljubio, nas poradi kojih je On, koji nije smatrao za otimačinu biti jednak tebi, postao podložan sve do smrti na križu (Fil 2,6-8), jedini među umrlima slobodan (Ps 88,6), koji je imao vlast položiti svoju dušu i imao vlast ponovno je uzeti (Iv 10,18); za nas pred Tobom pobjednik i žrtva, i upravo zato pobjednik jer je žrtva; za nas pred Tobom svećenik i žrtva, i upravo zato svećenik jer je žrtva; On nas je pred Tobom od robova učinio tvojim sinovima, jer se rodio od Tebe, a služio nama.« (Sv. Augustin, *Misli*, Split, 2005.)

Riječ i žrtva u Starom zavjetu

O najdubljem odnosu Božje riječi i žrtvenog obreda svjedoče stranice Staroga zavjeta koje pred nas stavljaju tri važna trenutka povijesti Božjeg naroda: sklapanje saveza podno brda Sinaja (Izl 24,8), obnova saveza predvođena Jošuem (2 Kr 23,1-23) i oporavak nacionalnog i vjerskog života nakon babilonskog progonstva (Neh 8, 9).

Pred tim važnim trenutcima usmjeravamo svoje misli na retke svetoga pisma koji ističu prvu karakteristiku odnosa Božje riječi i prinosa žrtve kod sklapanja saveza podno brda Sinaja. Oni nam donose spoznaju o prinesenoj žrtvi okupljene zajednice, koja bez čitanja knjige saveza ne bi bila potpuna, odnosno, savez prihvaćen krvlju bez navještaja riječi ne bi imao punog smisla. Zato je Mojsije, nakon što je obećao poslušnost Riječi, uzevši krv žrtvovane životinje, podno brda Sinaja, poskropio okupljeni Božji narod govoreći: »Ovo je krv saveza koji je Jahve s vama uspostavio na temelju svih ovih riječi.« (Izl 24,8). Drugi vidljivi odnos između riječi i žrtve, nalazimo u vrijeme kraljevanja Jošue i njegovog provođenja vjerske obnove koja je započela otkrićem knjige Zakona, očišćenjem hrama, uklanjanjem iz njega svih predmeta idolatrijskog kulta te otpuštanjem svećenikâ koji pripadaju tom kultu. Vrhunac obnove bilo je svečano čitanje knjige Zakona u nazočnosti okupljenog Božjeg naroda, a potom slavljenje pashalne žrtve: »Kralj naredi svemu narodu: Svetkujte Pashu u čast Jahve, Boga svoga, po običaju koji je zapisan u ovoj Knjizi Saveza.« (2 Kr 23,21),

Treći trenutak koji želimo ovdje istaknuti, veže nas uz povijest Izraela i slavlje prvih Židova koji su se vratili u Jeruzalem nakon babilonskog progonstva. Događaj koji nam sveti pisac otkriva ispod svojega pera, govori o tome kako su svi ljudi, okupljeni na trgu, slušali čitanje knjige Zakona po odlomcima. Kontinuirano čitanje trajalo je čitav dan. Ljudima, koji su poznavali samo aramejski, prevodile su se hebrejske riječi, nakon čega je slijedilo objašnjenje i komentar Ezre i levitâ. Nakon čitanja nije slijedio žrtveni obred jer je hram bio uništen. Odgovor na naviještenu Božju riječ očitovao se u nematerijalnoj žrtvi pomirenja i hvale, koja se konkretizirala u postu, u ispovijedi osobnih grijehâ i u dugoj molitvi blagoslova (Neh 8,9). S vremenom, koje je uslijedilo, i obnovom hrama, narod se zalagao za ponovnu uspostavu obrednosti u hramu: »Svećenik, sin Aronov, neka prati levite kad skupljaju desetinu. Leviti neka donose desetinu desetine u dom Boga našega, u sobe riznice, jer su onamo dužni, Izraelci i leviti donositi prinos od žita, vina i ulja. Ondje se nalaze posude svetišta, svećenici u službi, vratari i pjevači. Nećemo više zanemarivati doma Boga svojega« (Neh 10,39-40). Slavlja u sinagogi nisu zamijenila obrednost hrama; već su ga nadopunjavala tako da su s vremenom mnogi smatrali da su izrečene molitve u sinagogi duhovni ekvivalent žrtvama hrama. Na taj su se način pripremali za vrijeme kada žrtve više neće biti moguće prinositi u hramu. Sinagogalno subotnje okupljanje otvara se nizom molitvi i naviještanjem Sh'ma, koji sažima zakon: »Čuj, Izraele! Jahve je Bog naš, Jahve je jedan« (Pnz 6,4-9), kulminira čitanjem Zakona, a potom slijedi odlomak proroka, uz komentar jednog od prisutnih. Zatim se pjevaju psalmi, a na svaki stih narod odgovara »aleluja«. Nakon psalama slijedi duga molitva blagoslova i zagovora, s 18 nakana, nazvanih *Shemoneh Esreh* (*Amidah*), koja je kasnije prenesena nakon *Sh'ma*. Obred završava s blagoslovom prema formuli Aarona »Neka te blagoslovi Gospodin i neka te čuva[...]« (Br 6,24-26). U ovom obredu sinagogalnog okupljanja prepoznajemo bitne linije strukture naše liturgije riječi.

U odnosu riječi i žrtve vidimo elemente liturgije, tj. Božji prijedlog i odgovor naroda te potvrdu saveza u znaku krvi, koji su paradigma slavlja koje je Krist ostvario u novom i vječnom savezu u vlastitoj krvi.



Sh'ma Yisrael na Knesetskoj menori.

Pojam Riječ podrazumijeva dijaloški odnos između Boga i čovjeka. Dijalog koji u svojoj komunikativnoj dinamici ne podrazumijeva samo riječi, nego riječi i događaje, Bog je već od stvaranja po riječi započeo u zajedništvu s čovjekom i izgradio ga u konačnoj provedbi u Kristovom otajstvu (Norbert F., Il valore salvifico della Pasqua, Brescia, 1976.).

Izvorna i odlučujuća uloga riječi u slavlju ima svoj temelj u odredbama saveza (Dekalogu) koje je Bog predložio kao uvjete za nastavak spasenjske povijesti u korist okupljene zajednice i koje je narod slobodno prihvatio kako bi živio u stanju slobode. Budući da je čovjekov život obilježen grijehom (odbacivanjem saveza i zajedništva s Bogom) i njegovim posljedicama, u elementu Riječi pronalazi se mjesto traženja da bi se ostvarilo zajedništvo ljudi svakoga vremena i mjesta s Bogom – konačni savez u vječnoj Pashi. Stoga je važna uloga slavlja Riječi, koje u svojoj osnovi predlaže povijesno – spasenjski događaj, a koji izaziva prihvaćanje ili odbacivanje, pa time i odgovor koji uključuje novi ili obnovljeni stav života: »Sve što je Jahve rekao, izvršit ćemo i poslušat ćemo.« (Izl 24,3).

Lorenzo Ghiberti,
Mojsije prima ploče Zakona
na brdu Sinaju, detalj na
Vratima Raja krstionice sv.
Ivana u Firenzi, 1425.-1452.

Pojam Riječ podrazumijeva dijaloški odnos između Boga i čovjeka. Dijalog koji u svojoj komunikativnoj dinamici ne podrazumijeva samo riječi, nego riječi i događaje, Bog je već od stvaranja po riječi započeo u zajedništvu s čovjekom i izgradio ga u konačnoj provedbi u Kristovom otajstvu (Norbert F., *Il valore salvifico della Pasqua*, Brescia, 1976.).

Stoga, kao što je među ljudima primarni cilj komunikacije definicija odnosa koji se uspostavlja između dva subjekta, tako Božja riječ prije svega otkriva nešto o Bogu i njegovom načinu koji se odnosi na čovječanstvo. »[...] nevidljivi Bog (Kol 1,15; 1Tim 1,17), iz preobila svoje ljubavi, oslovljava ljude kao svoje prijatelje (Izl 33, 11; Iv 15,14-15) te s njima druguje (Bar 3,38) da ih pozove i primi u zajedništvo sa sobom. [...] djela što ih je Bog izveo u povijesti spasenja očituju i potkrepljuju nauk i riječima označene stvari, a riječi razglašuju djela i osvjetljuju u njima sadržano otajstvo. [...] dubina istine i o Bogu i o čovjekovu spasenju u punom svjetlu zasjala (je) u Kristu, koji je ujedno i posrednik i punina sve objave.« (DV 2; AaVv, *Pragmatica della comunicazione*, Roma, 1971.)

Izvorna i odlučujuća uloga riječi u slavlju ima svoj temelj u odredbama saveza (Dekalogu) koje je Bog predložio kao uvjete za nastavak spasenjske povijesti u korist okupljene zajednice i koje je narod slobodno prihvatio kako bi živio u stanju slobode.



Budući da je čovjekov život obilježen grijehom (odbacivanjem saveza i zajedništva s Bogom) i njegovim posljedicama, u elementu Riječi pronalazi se mjesto traženja da bi se ostvarilo zajedništvo ljudi svakoga vremena i mjesta s Bogom – konačni savez u vječnoj Pashi. Stoga je važna uloga slavlja Riječi, koje u svojoj osnovi predlaže povijesno – spašenijski događaj, a koji izaziva prihvaćanje ili odbacivanje, pa time i odgovor koji uključuje novi ili obnovljeni stav života: »Sve što je Jahve rekao, izvršit ćemo i poslušat ćemo.« (Izl 24,3).

Vraćajući se u zbiljnost žrtve, kao dominantan element vidimo krv, koja je simbol života. Obred krvi, piše Fueglister, služi zapečaćenju kako bi simbolizirao savez sklopljen između Boga i izraelskog naroda. Ova simbolika temelji se na ideji »srodstva krvi«, koja stvara intimnu vezu solidarnosti na temelju stvarnog ili čak samo ritualnog i simboličkog dioništva u istoj krvi (Notker F., *Il valore salvifico della Pasqua*, Brescia, 1976.). Krv se tako pojavljuje kao znak pročišćenja i zajedništva, te razumijevanje »znaka« nove žrtve u znaku krvi svoga Sina, kroz koju će Otac ostvariti »stvarnost saveza«. »Ova čaša novi je Savez u mojoj krvi. Ovo činite kad god pijete, meni na spomen.« (1 Kor 11,25-26). Kao u vrijeme prvog saveza, tako i u vrijeme Crkve, dioništvom u ovom znaku te uspostavljanjem potpunog zajedništva s Ocem u Novom savezu, u krvi Sina i u Duhu, nastavlja se čovjekova izgradnja.

Krist – svećenik i žrtva

Dva su vrlo bitna sadržaja slavlja koja proistječu iz biblijskog konteksta: riječ i žrtva. Riječ i žrtva su usmjerene na ostvarenje Božje prisutnosti među narodom, izraženo u potvrdi: »Među vama ću postaviti svoje Prebivalište i neću vas odbaciti; među vama ću hoditi i bit ću vam Bog, a vi ćete mi biti narod« (Lev 26,11.12). Najviša spoznaja te Božje prisutnosti bit će u Kristu koji je došao prebivati među nama: »I Riječ tijelom postade i nastani se među nama i vidjesmo slavu njegovu – slavu koju ima kao Jedinorođenac od Oca – pun milosti i istine.« (Iv 1,14) i ostat će među svojim kao vječna Pasha u spomen-slavlju njegove muke – smrti – uskrsnuća: »Očistite stari kvasac da budete novo tijesto, kao što i jeste beskvasni jer već je žrtvovana Pasha naša, Krist. Zato svetkujmo, ne sa starim kvascem ni s kvascem zloće i pakosti, nego s beskvasnim kruhovima čistoće i istine.« (1 Kor 5).



Peter Paul Rubens,
Posljednja večera, 1632.

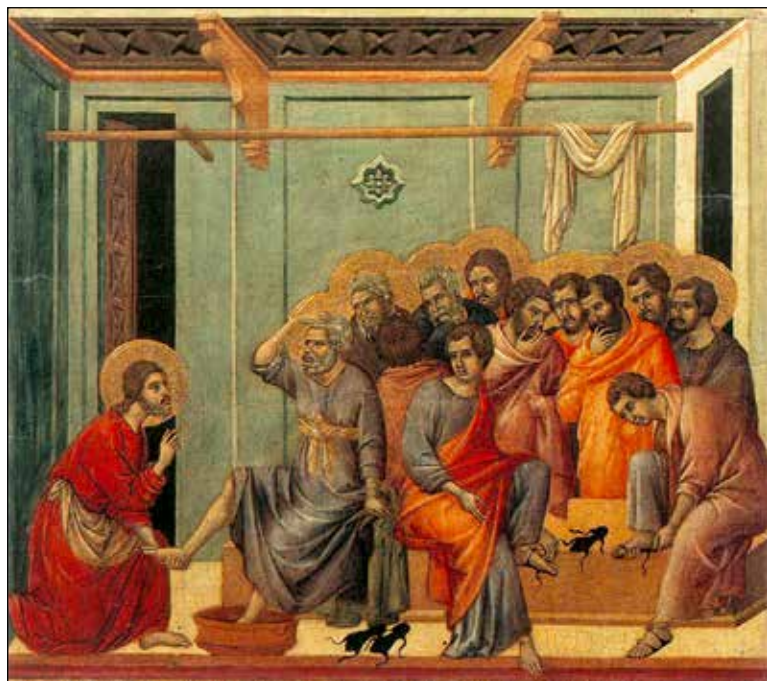
Krv se (tako) pojavljuje kao znak pročišćenja i zajedništva, te razumijevanje »znaka« nove žrtve u znaku krvi svoga Sina, kroz koju će Otac ostvariti »stvarnost saveza«. »Ova čaša novi je Savez u mojoj krvi. Ovo činite kad god pijete, meni na spomen.« (1 Kor 11,25-26).

*Krist se nije prikazao
Ocu da prinese žrtvu
na način mnogih žrtava
prinesenih u hramu, nego
je Ocu prinio radikalno
drugačiju žrtvu – prinio
je samoga sebe, svoj život
i poslušnost do smrti
(Heb 9,14; 10,4-10).*

Francisco Goya, *Raspeti Krist*, 1780.



Krist ne osuđuje obrednost svoga naroda. On i sâm sudjeluje u njoj, ali i zahtijeva čistoću srca. S njim započinje obred u duhu i istini (Iv 4,24). To nije pitanje obreda koji se nudi »na duhovni i tjelesni način« ili štovanja samo »nutrine«, ovdje se naprotiv podrazumijeva obred koji kao svoje vitalno načelo ima Duha Svetoga. Dakle, izraz »in veritā« ne znači »pravi obred« koji je suprotstavljen »lažnom obredu« Staroga zavjeta. Za evanđelista Ivana, »Istina« je mesijanska objava koja se poistovjećuje s osobom i porukom Isusa. Obred u »duhu i istini« je štovanje životom kako ga je sam Krist živio. Isus nije pripadao svećeničkom staležu pa bismo u današnjem smislu mogli reći da je bio laik, te nije prinosisio obredne žrtve. Umjesto toga, stare obrede, vanjštinu, konvencionalnost, zamjenjuje pravim, osobnim prinosom, darujući svoj život. U tom smislu daje puninu ispunjenja onome što je Bog tražio u trenutku formiranja svećeničkog naroda (usp. Izl 9,4-6). Krist se nije prikazao Ocu da prinese žrtvu na način mnogih žrtava prinesenih u hramu, nego je Ocu prinio radikalno drugačiju žrtvu – prinio je samoga sebe, svoj život i poslušnost do smrti (Heb 9,14; 10,4-10). Njegov prinos sadrži puninu obreda, njegovo savršenstvo. Po njemu je Bog u potpunosti proslavljen i čovjek je uistinu spašen. S Kristovom smrću prestaje drevna obredna žrtva koja se prinosi u hramu, zbog čega se prilikom njegove smrti razdrije hramska zavjesa koja je razdvajala »sveto« i svetinju nad svetinjama odozgor do dolje, na dvoje. (Izl 26,31; Mt 27,51) i započinje obred koji se više neće sastojati od žrtvovanja stvari, čak i ako se provodi s ispravnim unutarnjim stavovima, nego u prinošenju života. U tom dubokom smislu Kristova smrt je žrtva kojoj je on sam oltar, svećenik i žrtva. »Uloga je Krista kao svećenika, posrednika novoga Saveza, vjernike uvesti u zajedništvo s Bogom i u međusobno zajedništvo naroda Božjega, tj. učiniti ih svećenstvom koje se živi egzistencijalnim prinosom samoga sebe u poslušnosti Bogu i u solidarnosti s braćom ljudima. Ovo svećenstvo vjernika moguće je samo u jedinstvu s Kristom koji im kao svećenik posreduje Božju ljubav, bez koje egzistencijalni prinos nije ni autentičan, ni moguć. [...] Samo u jedinstvu s Kristom vjernici mogu postati dionicima novoga Saveza koji je u njemu sklopljen, postići snagom Duha vlastitu unutarnju preobrazbu i onda unositi Krista i njegove vrednote tamo gdje ih nema.« (Božidar Mrakovčić, *Novozavjetno svećeništvo i njegov odnos prema euharistiji*, u »Riječki teološki časopis« 18 (2010).



Duccio di Buoninsegna,
Krist pere apostolima noge,
1308.-1311.

»Uloga je Krista kao svećenika, posrednika novoga Saveza, vjernike uvesti u zajedništvo s Bogom i u međusobno zajedništvo naroda Božjega [...] Isus, objašnjavajući svoje svećenstvo kao poslušnost Očevoj volji, priprema svoje učenike za euharistijsku gozbu s naukom koji zahtijeva žrtvene stavove. Oni, slijedeći primjer svog Učitelja, moraju služiti (Iv 13,12-17); moraju obdržavati njegove zapovijedi s ljubavlju i vjernošću, kako bi ostali u prisnosti samoga Krista i Oca (Iv 14,15-24); ako ostanu u njemu, odričući se sebe, urodit će plodom (Iv 15,1-17); moraju biti spremni trpjeti mržnju i progon svijeta zbog njegova imena (Iv 15,18-25); moraju prihvatiti tugu razdvajanja kako bi zatim uživali njegovu slavu prisutnost (Iv 16,16-23); primili su riječ i u njoj moraju biti posvećeni (žrtvovani) (Iv 17, 14-19).

Isus, objašnjavajući svoje svećenstvo kao poslušnost Očevoj volji, priprema svoje učenike za euharistijsku gozbu s naukom koji zahtijeva žrtvene stavove. Oni, slijedeći primjer svog Učitelja, moraju služiti (Iv 13,12-17); moraju obdržavati njegove zapovijedi s ljubavlju i vjernošću, kako bi ostali u prisnosti samoga Krista i Oca (Iv 14,15-24); ako ostanu u njemu, odričući se sebe, urodit će plodom (Iv 15,1-17); moraju biti spremni trpjeti mržnju i progon svijeta zbog njegova imena (Iv 15,18-25); moraju prihvatiti tugu razdvajanja kako bi zatim uživali njegovu slavu prisutnost (Iv 16,16-23); primili su riječ i u njoj moraju biti posvećeni (žrtvovani) (Iv 17, 14-19).

Riječ i žrtva u liturgijskim činima

Kristova zapovijed »Ovo činite meni na spomen« ne može se u potpunosti ispuniti bez određenog razvoja. Taj se razvoj događa, prije svega, tijekom proslave liturgijske godine i, konkretnije, na svakodnevnom slavlju liturgije. Čitanja, prije svega, prisjetimo se spasonosnog događaja, ona nisu jednostavno čitanje tekstova ili jednostavna pedagoška svrsishodnost za pripremu zajednice za sakramentalno di-
oništvo u euharistiji. Čitanja su u intimnom odnosu sa sakramentalnim djelovanjem, dijele puninu stvarnosti (stvarne prisutnosti otajstva) koja je vlastita euharistijskom otajstvu. Stoga »danas« liturgija riječi nalazi svoju puninu sadržaja u Kristovu otajstvu sakramentalno prisutnom u euharistiji. Štoviše, postavljanje čitanja između psalma i molitvi još više naglašava aktivnu i obrednu vrijednost navještaja Božje riječi. Sacrosanctum concilium potvrđuje da Krist »Prisutan je

Slavlje Božje riječi u liturgiji (također) odgovara na neprestanu valjanost svih činjenica i riječi spasenja objavljenih u Svetom pismu. Bog je, naime, uveo ekonomiju spasenja tako da se ona razvija učinkovito, ne samo u svakom od povijesnih događaja koji su kulminirali u Kristu, nego i u vremenu koje će doći kasnije, kako bi svi ljudi mogli prihvatiti i živjeti s vjerom one događaje koji su ostvarili spasenje. Zato je nužno da »...Kristovi svećenici i ostali, koji se kao đakoni ili lektori legitimno posvećuju služenju riječi, prianjanju uz pisma ustrajnim svetim čitanjem i marnim proučavanjem da nitko od njih – dok mora dijeliti povjerenim mu vjernicima prebogato blago Božje riječi, napose u svetom bogoslužju – ne postane jalov propovjednik Božje riječi izvana jer ju ne sluša iznutra. [...] neka čitanjem i proučavanjem Svetih knjiga »Božja riječ trči i proslavlja se« (2 Sol 3,1) i neka Crkvi povjereno blago objave sve više i više ispunja srca ljudi.

u svojoj riječi jer on govori kada se u Crkvi čitaju sveta Pisma.« (SC 7). Pavao VI. je jasno dao do znanja da je to Istinita i stvarna prisutnost (*Mysterium fidei*, 436).

Navještaj Riječi je, dakle, jedan je od dva konstitutivna elementa novog saveza, a time i svakog liturgijskog djelovanja. U liturgijskom djelovanju navještaj predstavlja jedinstvenu stvarnost sa sakramentom. Riječ je, dakle, ta koja sakramentalni obred čini znakom spasenja. SC 7 naglašava tu tajanstvenu Kristovu prisutnost kroz njegovu Riječ, potvrđujući da: [...] Krist je u svojoj Crkvi uvijek prisutan, a osobito u liturgijskim činima. Prisutan je u misnoj žrtvi i u osobi službenika i – jer se svećeničkom službom sada prinosi onaj isti koji je onda na križu prikazao sama sebe – ponajprije pod euharistijskim prilikama. Prisutan je svojom moći u sakramentima, pa kad tko krsti, sam Krist krsti. Prisutan je u svojoj riječi jer on govori kad se u Crkvi čita Sveto pismo. Prisutan je napokon kad Crkva moli i psalmira jer je sam obećao: »Gdje su dvojica ili trojica sabrana u moje ime, tu sam ja među njima.« (Mt 18,20). Zbog toga je od iznimne važnosti upravo, s obzirom na strukturu slavlja i pojedinačne elemente, da navještena riječ dođe do primatelja olakšanom komunikacijom, što podrazumijeva probleme jezika, prilagodbi, kreativnosti, poznavanja svih problema komunikacije unutar zajednice i između zajednice i Boga.

Slavlje Božje riječi u liturgiji također odgovara na neprestanu valjanost svih činjenica i riječi spasenja objavljenih u Svetom pismu. Bog je, naime, uveo ekonomiju spasenja tako da se ona razvija učinkovito, ne samo u svakom od povijesnih događaja koji su kulminirali u Kristu, nego i u vremenu koje će doći kasnije, kako bi svi ljudi mogli prihvatiti i živjeti s vjerom one događaje koji su ostvarili spasenje. Zato je nužno da »...Kristovi svećenici i ostali, koji se kao đakoni ili lektori legitimno posvećuju služenju riječi, prianjanju uz pisma ustrajnim svetim čitanjem i marnim proučavanjem da nitko od njih – dok mora dijeliti povjerenim mu vjernicima prebogato blago Božje riječi, napose u svetom bogoslužju – ne postane jalov propovjednik Božje riječi izvana jer ju ne sluša iznutra. [...] neka čitanjem i proučavanjem Svetih knjiga »Božja riječ trči i proslavlja se« (2 Sol 3,1) i neka Crkvi povjereno blago objave sve više i više ispunja srca ljudi. Kao što život Crkve prima svoj rast iz stalnog sudjelovanja u euharistijskom otajstvu, tako se smijemo nadati novom poletu duhovnoga života na temelju posvećenoga čašćenja Božje riječi, koja »ostaje zauvijek«. (Iz 40,8; i 1 Pt 1,23-25) (DV 25-26). »Gdje se slavi euharistiju, tamo je i Crkva [...] ako se odvaja od euharistije, odvaja se od Crkve, jer je to [...] zajedništvo vjernika koje je ukorijenjeno u zajedništvu s Kristom, riječju i kruhom života. Kršćanski život više ne može biti samo život, već zajedništvo s braćom i sestrama. [...] i iz sudjelovanja u euharistiji učimo živjeti kao kršćani, u zahvalnosti, u prinosu Kristove žrtve i našeg svakodnevnog života, [...] u moljenju milosrđa i dara Duha Svetoga [...] za cijeli svijet na

hvalu Ocu po Kristu u zajedništvu Duha ljubavi.« (Rinaldo F., *Gesti e parole della Messa*, Milano, 2001.)

Naviještanje Božje riječi

Liturgija Riječi je istovjetna činu štovanja prema Riječi Božjoj, ili još bolje prema Bogu koji govori. Kad se Sveto pismo čita u Crkvi – nastavlja Koncil – »Bog govori svojemuku, a Krist sveudilj navješćuje evanđelje. Sa svoje pak strane puk Bogu odgovara pjevanjem i molitvom.« (SC 33).

Božja prisutnost ostvaruje se kroz njegovu Riječ (SC 7), u čijem središtu nije toliko napisana ili izgovorena Božja riječ, nego Bog koji danas govori istom riječju izrečenom u prošlosti preko proroka, a zatim zapisanom od strane svetih pisaca, riječju Kristove prisutnosti u knjizi Evanđelja.

Riječ je instrument koji je Bog u povijesti koristio da se otkrije, a danas opet koristi za dijalog s nama, sa svojom djecom. Dok Bog govori svojoj djeci, treba zauzeti stav slušanja jer je slušanje znak bliskosti i zajedništva. Riječ zahtijeva duboko slušanje. Potrebno je da se slušanje vrši na razini vjere i otvorena duha. Objava Boga koja je »živa riječ«, stvarnost je koja izaziva cijelo ljudsko biće koje sluša, obavlja i prodire u njega. Dioništvu u liturgiji riječi tako postaje otvorena i svečana ispovijest vjere liturgijske zajednice koja u znaku Gospodnje večere prepoznaje prisutnost živog i djelatnog spomena Isusove Pashe. Liturgija riječi je autentično slavlje, koje poziva vjernika otvoriti se odnosu koji Bog očituje i ostvaruje sakramentom.

Navijestiti Božju Riječ znači čitati napisani tekst na jasan i svečan način, kako bi bio razumljiv. To znači priznavanje i ispovijedanje vjere u Boga te otkrivanje njegove osobe i volje. Izgovorena riječ ima vanjske i unutarnje rezonancije koje pisana riječ ne može posjedovati. Stoga samo jedan čita i svi slušaju, postavljaju se u stav pažljivih slušatelja, tako da im Riječ odzvanja u ušima i dopire do srdaca. Bog govori svojem okupljenom narodu, kako bi postao svjestan da je pozvan i hranjen njegovom Riječju. Narod, koji sluša Boga koji govori, je obilježje Crkve, kršćanskog naroda. Svatko mora osobno slušati, ne povlačeći se u sebe ili čitati za sebe, već se otvarati drugima, osjećati se dionikom okupljene zajednice koja sluša i promišlja. Slušanje nije pasivan čin, nego operativan i plodonosan. Božja riječ mora biti dobrodošla, kao sjeme u zemlji – rasti i donositi plod. ■

LITURGIJSKI KALENDAR

OŽUJAK

27 N ČETVRTA KORIZMENA NEDJELJA

- 28 P Svagdan: Iz 65,17-21;
Ps 30,2.4.5-6.11-12a.13b; Iv 4,43-54
29 U Svagdan: Ez 47,1-9.12; Ps 46,2-3.5-6. 8-9;
Iv 5,1-3a.5-16
30 S Svagdan: Iz 49,8-15; Ps 145,8-9.13c-14.17-18;
Iv 5,17-30
31 Č Svagdan: Izl 32,7-14; Ps 106,19-23;
Iv 5,31-47

TRAVANJ

- 1 P Svagdan: Mudr 2,1a.12-22; Ps 34,17-21.23;
Iv 7,1-2.10.25-30
2 S Svagdan: Jr 11,18-20; Ps 7,2-3.9b-12;
Iv 7,40-53
3 N PETA KORIZMENA NEDJELJA
4 P Svagdan: Dn 13,1-9.15-18a.19-30.33-62;
Ps 23,1-6; Iv 8,12-20
5 U Svagdan: Br 21,4-9; Ps 102,2-3.16-21;
Iv 8, 21-30
6 S Svagdan: Dn 3,14-20.24-25.28;
Otpj. pj.: Dn 3,52-56; Iv 8,31-42
7 Č Svagdan: Post 17,3-9; Ps 105,4-9;
Iv 8,51-59
8 P Svagdan: Jr 20,10-13; Ps 18,2-7;
Iv 10,31-42
9 S Svagdan: Ez 37,21-28; Jr 31,10.11-12ab.13;
Iv 11,45-56

10 N NEDJELJA MUKE GOSPODNJE. CVJETNICA

- 11 P Svagdan Velikoga tjedna: Iz 42,1-7;
Ps 27,1-3.13-14; Iv 12,1-11
12 U Svagdan Velikoga tjedna: Iz 49,1-6;
Ps 71,1-6b.15ab.17; Iv 13,21-33.36-38
13 S Svagdan Velikoga tjedna: Iz 50,4-9a;
Ps 69,8-10.21bc-22.31.33-34; Mt 26,14-25

14 Č ČETVRTAK VEČERE GOSPODNJE. VELIKI ČETVRTAK

15 P PETAK MUKE GOSPODNJE. VELIKI PETAK

16 S VELIKA SUBOTA. VAZMENO BDJENJE

Četvrta korizmena nedjelja

27. ožujka 2022.

ULAZNA PJESMA

Veseli se Jeruzaleme!
Kličite zbog njega svi koji
ga ljubite! Radujte se,
radujte s njime, svi koji ste
nad njim tugovali!
Nadojite se i nasitite na
dojkama utjehe njegove!
(usp. Iz 66, 10-11)

ZBORNA MOLITVA

Bože, ti si nas sa sobom
pomirio po Riječi svojoj,
Isusu Kristu. Pomozi nam
da odanošću i živom
vjerom idemo u susret
skorim vazmenim
blagdanima.
Po Gospodinu.

DAROVNA MOLITVA

Gospodine, s radošću ti
prinosimo ovu žrtvu, koja
nam daje lijek protiv smrti.
Molimo te da je s vjerom
slavimo i dostojno prika-
žemo za spas svijeta.
Po Kristu.

PRIČESNA PJESMA

Ali se ipak trebalo veseliti
i radovati, jer ti ovaj brat
bijaše mrtav i opet oživje,
bijaše izgubljen i nađe se.
(Lk 15, 32)

POPRIČESNA MOLITVA

Bože, ti prosvjetljuješ
svakog čovjeka koji dolazi
na ovaj svijet. Molimo te,
izliječi nam sljepoću srca
da spoznamo što je pravo
i tebe iskreno ljubimo.
Po Kristu.

Prvo čitanje Jš 5, 9a.10-12

Ušavši u Obećanu zemlju, narod Božji slavi Pashu.

Čitanje Knjige o Jošui

U one dane: Reče Gospodin Jošui: »Danas skidoh s vas sramotu egipatsku.« Izraelci se, dakle, utaboriše u Gilgalu i ondje na Jerihonskim poljanama proslaviše Pashu četrnaestoga dana u mjesecu, uvečer. A sutradan poslije Pashe, upravo toga dana, blagovali su od uroda one zemlje: beskvasna kruha i pržena zrnja. I mǎna je prestala padati čim su počeli jesti plodove zemlje. Tako Izraelci nisu više imali mǎne, nego su se te godine hranili plodovima zemlje kanaanske.

Riječ Gospodnja.

Otpjevni psalam Ps 34, 2-7

Pripjev: Kušajte i vidite kako je dobar Gospodin!

Blagoslivljat ću Gospodina u svako doba,
njegova će mi hvala biti svagda na ustima!
Nek se Gospodinom duša moja hvali,
nek čuju ponizni i nek se raduju!

Veličajte sa mnom Gospodina,
uzvisujmo ime njegovo zajedno!
Tražio sam Gospodina i on me usliša,
izbavi me od straha svakoga.

U njega gledajte i razveselite se
da se ne postide lica vaša.
Eto, jadnik vapi, a Gospodin ga čuje.
izbavlja ga iz svih tjeskoba.

Drugo čitanje 2Kor 5, 17-21

Bog nas je sa sobom pomiro u Kristu.

Čitanje Druge poslanice svetoga Pavla apostola Korinćanima

Braćo: Je li tko u Kristu, nov je stvor. Staro uminu, novo, gle, nastalo! A sve je od Boga koji nas sa sobom pomiri po Kristu i povjeri nam službu pomirenja. Jer Bog je u Kristu svijet sa sobom pomirio ne ubrajajući im opaćina njihovih i polažući u nas riječ pomirenja. Kristovi smo dakle poslanici; Bog vas po nama nagovara. Umjesto Krista zaklinjemo: dajte, pomirite se s Bogom! Njega koji ne okusi grijeha Bog za nas grijehom učini da mi budemo pravednost Božja u njemu.

Riječ Gospodnja.

Pjesma prije evanđelja Lk 15, 18

Ustat ću, poći k svome ocu i reći mu:
Oče, sagriješih protiv neba i pred tobom!

Evanđelje Lk 15, 1-3.11-32

Ovaj tvoj brat bijaše mrtav i oživje.

Čitanje svetog Evanđelja po Luki



U ono vrijeme: Okupljahu se oko njega svi carinici i grešnici da ga slušaju. Stoga farizeji i pismoznanci mrmljahu: »Ovaj prima grešnike, i blaguje s njima.« Nato im Isus kaza ovu prispodobu: »Čovjek neki imao dva sina. Mlađi reče ocu: 'Oče, daj mi dio dobara koji mi pripada.' I razdjeli im imanje. Nakon nekoliko dana mlađi sin pokupi sve, otputova u daleku zemlju i ondje potratu svoja dobra živeći razvratno. Kad sve potroši, nastala ljuta glad u onoj zemlji te on počeo oskudijevati. Ode i pribe se kod jednoga žitelja u onoj zemlji. On ga posla na svoja polja pasti svinje. Želio se nasititi rogačima što su ih jele svinje, ali mu ih nitko nije davao. Došavši k sebi, reče: 'Koliki najamnici oca moga imaju kruha napretek, a ja ovdje umirem od gladi! Ustat ću, poći svomu ocu i reći mu: 'Oče, sagriješih protiv Neba i pred tobom! Nisam više dostojan zvati se sinom tvojim. Primi me kao jednog od svojih najamnika.' Usta i pođe svom ocu. Dok je još bio daleko, njegov ga otac ugleda, ganu se, potrča, pade mu oko vrata i izljubi ga. A sin će mu: 'Oče! Sagriješih protiv Neba i pred tobom! Nisam više dostojan zvati se sinom tvojim.' A otac reče slugama: 'Brzo iznesite haljinu najljepšu i obucite ga! Stavite mu prsten na ruku i obuću na noge! Tele ugojeno dovedite i zakoljite, pa da se pogostimo i proveselimo jer sin mi ovaj bijaše mrtav i oživje, izgubljen bijaše i naše se!' I stadoše se veseliti. A stariji mu sin bijaše u polju. Kad se na povratku približio kući, začu svirku i igru pa dozva jednoga slugu da se raspita što je to. A ovaj će mu: 'Došao tvoj brat pa otac tvoj zakla tele ugojeno što sina zdrava dočeka.' A on se rasrdi i ne htjede ući. Otac tada izađe i stane ga nagovarati. A on će ocu: 'Evo toliko ti godina služim i nikada ne prestupih tvoju zapovijed, a nikad mi ni jareta nisi dao da se s prijateljima proveselim. A kada dođe ovaj sin tvoj koji s bludnicama proždrije tvoje imanje, ti mu zakla ugojeno tele.' Nato će mu otac: 'Sinko, ti si uvijek sa mnom i sve moje – tvoje je. No trebalo se veseliti i radovati jer ovaj brat tvoj bijaše mrtav i oživje, izgubljen i naše se!'«

Riječ Gospodnja.

PRIJEDLOZI ZA PJEVANJE

Ulazna:	463	Sretnih li vas
Ili	260	O da bude radost
Otpjevni psalam:	101 ili 129.2	Kušajte i vidite
Prinosna:	229	Od Božje snage
Pričesna:	456.1,4,7 i 8	Prosti, moj Bože
	187	O čovječanska hrano
ili:		Kruše života (www.hilp.hr)
Završna:	715	Otišli smo od svog Oca
ili	465	Bože, ljubiš bića sva

MOLITVA VJERNIKA

Braćo i sestre, skrušena srca izrecimo svoje ponizne prošnje nebeskom Ocu, koji nas uvijek iznova prima pod svoje okrilje:

1. Tvoja je Crkva, danas više nego ikad, poslana svjedočiti tvoje milosrđe. Blagoslovi je i učini po svome milosnom srcu hrabrom navjesticom spasenja svega svijeta, molimo te.
2. Tvoj je Sin primao grešne i odbačene kako bi im zaliječio rane. Podaj svojim svećenicima milost da mogu primati i hrabriti sve ožalošćene i ranjene tuđim odbijanjem, molimo te.
3. Svijet današnjice previše juri za zemaljskim i prolaznim dobrima. U ovom ga milosnom vremenu opomeni kako je bez traženja tebe i tvoje ljubavi svaki novi dan nepovratno izgubljen, molimo te.
4. Svjedočimo nemirima i neslogom među narodima koji rezultiraju mnogim nevinim žrtvama. Podaj nam shvatiti kako ranjavanje bližnjih uvijek ranjava i nas same, molimo te.
5. Svakom je čovjeku potrebna spoznaja da je vrijedan i prihvaćen od drugih. Podaj nam u tvome Sinu tražiti uzor prihvaćanja drugih i drugačijih, molimo te.

Nebeski Oče, primi ove naše ponizne prošnje te nas u ovome milosnom vremenu neprestano opominji na važnost ispravnog i samilosnog postupanja prema bližnjima. Po Kristu, Gospodinu našem.

Priča koja traje

Isus je svojim načinom govora privlačio ljude. Znao je pričati priče. Smišljao ih je. Najviše je privlačio carinike i grešnike. Luka kaže da su svi hrlili k njemu. U njegovim su riječima čuli što nikada ni od koga drugoga nisu čuli. Dolazili su k njemu upravo zato da ga slušaju. Carinici su zbog svoga društvenoga statusa bili prezreni i odbačeni. Slično je bilo i s grešnicima. Osjećaji nevrijednosti i odbačenosti su bolni. Čovjek je društveno biće i živi od temeljne prihvaćenosti drugih. Da bi mogao dobro živjeti potrebno mu je da svakodnevno dobije potvrdu od drugih kako je vrijedan i prihvaćen. Tko takvih potvrda nema, gubi oslonac, ukrućuje se i štiti grubošću i nasiljem. Da bi iz tog stanja izišao, potrebno je da susretne nekoga u čijim riječima i stavu neće doživjeti odbačenost. Potrebno je da osjeti kako ga drugi cijeni. Čovjek može prihvatiti i cijiniti samoga sebe samo ako ga prihvaća i cijeni netko drugi.

Luka nam kaže kako su se carinici i grešnici osjećali u društvu. To nam kaže preko reakcije pismoznanaca i farizeja. Oni su druš-

tvena elita. Privilegirani su svojim znanjem i položajem. Bili su bolje obrazovani od drugih i uživali su ugled u društvu. Njihov stav prema carinicima i grešnicima ovima je uvelike otežavao život. U njihovu mrmljanju opažamo kakav im je stav. Isusu prigovaraju što prima grešnike i blaguje s njima. Isus, misle oni, čini dvije pogreške.

Prva je u tom što ne osuđuje grešnike. Odnosi se s njima kao prema sebi ravnima. Na taj način kao da grijeh čini nevažnim. Uz to, ne odvaja se od njih pa i sebe samoga čini sličnim grešnicima. Za njih vrijedi pravilo po kojem se čovjeka prepoznaje i mjeri prema društvu s kojim se druži. To je jedan od razloga zašto su farizeji i pismoznanci stajali u vanjskom krugu oko Isusa. Do njega su bili carinici i grešnici, a u odmaku i od njega i od njih su stajali farizeji i pismoznanci. Ne možemo ne opaziti da su i oni bili privučeni onim što je Isus govorio. Držali su odmak, ali svejedno nisu bili ravnodušni na Isusove riječi. One im nisu dopirale do srca. Služile su ima da ga prosuđuju ili uhvate u riječi. Društvo koje je okružilo Isusa njima je bilo znak za oprez.

Druga Isusova pogreška u njihovim očima je bila u tome što je blagovao s grešnicima i carinicima. Dijelio je s njima stol. Kao da ih je podržavao u njihovim grijesima. Kod Isusa ne postoji strah od dodira s grešnicima. Za farizeje i pismoznance to nije znak svetosti, nego nepoznavanja te važne razlike između svetosti i grijeha. Farizeji i pismoznanci govore iz svoga svakodnevnog iskustva obreda čišćenja. Sveto se odvaja od profanoga i grešnoga i tko hoće sudjelovati u svetome mora proći kroz proces čišćenja. Dodir s grešnicima i svetoga čini grešnim



Bartolomé Esteban Murillo, *Povratak izgubljenog sina*, 1667-1670.

i nečistim. Farizeji i pismoznanci su uvjereni da je osuda i odbacivanje carinika i grešnika najbolji način kojim se njima može pomoći da se obrate i promijene. Tek kada iskuse bol odbačenosti i osude možda im se dogodi da razumiju što sve čine krivo te se obrate i potraže kako da ostave grijeh i očiste se od svojih nečistoća. Isus će razliku čistog i nečistog iz izvanjskoga premjestiti u ljudsku nutrinu. Govorit će o ljudskom srcu kao mjestu iz kojega izlaze svi grijesi i sve nečistoće.

Isus na grešnike gleda drukčije od farizeja i pismoznanaca. Vidi ih kao izgubljene ljude koji ne znaju sami pronaći put u dobar život. Vidi da ne razumiju kakav je Božji odnos prema njima. Poučavat će ih da se Bog ponaša sasvim drukčije od društva u kojem žive. Učit će ih da Bog nije nalik pismoznancima i farizejima koji ih osuđuju i odbacuju. Poučavat će ih da su Bogu nalik na izgubljenju ovcu koju pastir voli i traži ili nalik na drahmu koju žena izgubi i traži. U gotovo istom dahu će smisliti i priču o ocu i dva sina. Ta priča oslikava stanje u kojem se Isus našao okružen carinicima i grešnicima te pismoznancima i farizejima.

Carinici i grešnici su mlađi sin. Oni nisu naučili živjeti. Iz čežnje za životom i njegovom puninom upali su u klopke svijeta, novca, suradnje s neprijateljem, strasti, grijeha. Osjećaj odbačenosti kojega doživljavaju u društvu djeluje i na njihovo shvaćanje Boga i na prihvaćanje samih sebe. Sebe ne cijene, a Boga smatraju osvetoljubivim. Isus im pričom o mlađem sinu koji je u kratko vrijeme spiskao život i našao se na dnu zorno oslikava njihovo nutarnje stanje. Poučava ih da im je Očeva kuća uvijek otvorena. Poučava ih da Otac nije bijesan i uvrijeđen, nego pun čežnje da ih ugleda i zagrlji. Jedva čeka da mu se vrate pa da im može vratiti njihovo dostojanstvo, prirediti gozbu i radovati se njihovu povratku iz smrti u život. Ovo je carinicima i grešnicima morala biti neočekivana radosna vijest. Oni su upali u samoprijezir. Mislili su da su nepovratno prokockali svoje sinovstvo.

Pismoznancima i farizejima Isus priča o starijem sinu. Pokazuje im da nebeski Otac zna za njihovu vjernost. Oni su ostali kod

kuće. Vjerni su i marljivi. No, njihovo srce je kruto i zatvoreno. Osuđuju brata i nisu zadovoljni s ocem. O bratu imaju samo negativne predodžbe, a ocu zamjeraju preveliku radost kada mu se vrati mlađi sin. Najteže od svega je što su izgubili osjećaj za brata i što se ne mogu radovati njegovu povratku kući. Njih Isus poučava da ništa nisu izgubili i da im pripada sve Očevo.

Ocu je u Isusovoj priči najteže. Ima dva sina, a ni jedan nije razumio njegovo srce. Jedan traži život daleko od njega, a drugi je tjelesno blizu, a srcem punim mrzovolje. Prvi će se vratiti, a drugi će ostati tvrdokoran. Tako Isus oprezno i bez osuda poziva pismoznance i farizeje da prihvate svoju braću carinike i grešnike. Daje im do znanja da se Otac nebeski ne prestaje truditi oko njihova odnosa.

Isusova priča o ocu i dva sina je priča o mnogim ljudima. Mnogi su grešnici kroz nju pronašli put Ocu. Mnogi su otkrili i svoje krutosti. Priča brže dolazi do ljudskog srca od moralnih zahtjeva. Isus je ovom pričom naviještao kraljevstvo Božje. Zato je njegov način pričanja model navještaja. Umjesto lekcija, priča. Umjesto opomena, pokazivanje čežnji, ranjenosti, strahova i radosti ljudskog srca. Umjesto krutog zakona, opis očeva srca i ljubavi prema djeci. Umjesto skrbi za samoga sebe, otkriće važnosti odnosa.

Kada se vjernici okupe oko stola riječi, kruha i vina, među njima ima i mlađih sinova, carinika i grešnika kao i starijih sinova, pismoznanaca i farizeja. Svi trebaju priču. Svima treba dobar odnos s Ocem nebeskim. No, najpotrebnije im je doći u dodir jedni s drugima. Možda su odnosi mlađih i starijih sinova potrebni puno veće pozornosti i truda. Još uvijek nam je lakše doći zajedno oko stola riječi, kruha i vina od uspostavljanja međusobnih odnosa. A Ocu nebeskom i Isusu je, prema Isusovoj priči, najviše stalo upravo do odnosa među braćom. Tko ima Isusove oči na nedjeljnom sastanku ne vidi samo broj ljudi u crkvi, nego vidi njihove pokidane odnose i zna da u njih treba ulagati najviše truda. Priča još uvijek traje...

Ante Vučković

Peta korizmena nedjelja

3. travnja 2022.

ULAZNA PJESMA

Dosudi mi pravo, i povedi parbu moju protiv čeljadi bezbožne, izbavi me od čovjeka prijevarna i opaka, jer ti si, Bože, zaklon moj! (Ps 43, 1-2)

ZBORNA MOLITVA

Gospodine, Bože naš, tvoj se Sin iz ljubavi za svijet predao u smrt. Daj da i mi tvojom pomoću odvažno stupamo putem njegove ljubavi. Po Gospodinu.

DAROVNA MOLITVA

Svemogući Bože, usliši nam prošnje. Ti si nas obasjao svjetlom kršćanske vjere: djelovanjem ove žrtve očisti nas od grijeha. Po Kristu.

PRIČESNA PJESMA

Ženo, gdje su oni? Zar te nitko ne osudi? Ona reče: Nitko, Gospodine. Reče joj Isus: Ni ja te ne osuđujem. Idi i odsada više nemoj grijешiti. (Iv 8, 10-11)

POPRIČESNA MOLITVA

Svemogući Bože, pričestili smo se tijelom i krvlju tvoga Sina. Molimo te da uvijek ostanemo njegovi udovi. Po Gospodinu.

Prvo čitanje Iz 43, 16-21

Evo činim nešto novo: napojit ću svoj narod.

Čitanje Knjige proroka Izaije

Ovo govori Gospodin, koji put po moru načini i stazu po vodama silnim; koji izvede bojna kola i konje, vojsku i junake, i oni padoše da više ne ustanu, zgasnuše, kao stijenj se utrneše: »Ne spominjite se onog što se zbilo, nit mislite na ono što je prošlo. Evo, činim nešto novo; već nastaje: zar ne opažate? Da, put ću napraviti u pustinji, a staze u pustoši. Slavit će me divlje zvijeri, čaglj i nojevi, jer vodu ću stvorit u pustinji, rijeke u stepi, da napojim svoj narod, izabranika svoga. I narod koji sam sebi sazdao moju će kazivati hvalu!«

Riječ Gospodnja.

Otpjevni psalam Ps 126, 1-6

Pripjev: Silna nam djela učini Gospodin: opet smo radosni.

Kad Gospodin vraćаше sužnjeve sionske, bilo nam je ko da snivamo.
Usta nam bjehu puna smijeha, a jezik klicanja.

Među poganima tad se govorilo:
»Silna im djela Gospodin učini!«
Silna nam djela učini Gospodin:
opet smo radosni!

Vrati, Gospodine, sužnjeve naše
ko potoke negepske!
Oni koji siju u suzama
žanju u pjesmi.

Išli su, išli plačujući
noseći sjeme sjetveno;
vraćat će se s pjesmom
noseći snoplje svoje.

Drugo čitanje Fil 3, 8-14

Radi Krista sve izgubih, suobličen smrti njegovoj.

Čitanje Poslanice svetoga Pavla apostola Filipljanima

Braćo: Sve gubitkom smatram zbog onoga najizvršnijeg, zbog spoznanja Isusa Krista, Gospodina mogega, radi kojega sve izgubih i otpadom smatram: da Krista steknem i u njemu se nađem – ne svojom pravednošću, onom od Zakona, nego pravednošću po vjeri u Krista, onom od Boga, na vjeri utemeljenoj – da upoznam njega i snagu uskrsnuća njegova i zajedništvo u patnjama njegovim, ne bih li kako, suobličen smrti njegovoj, prispio k uskrsnuću od mrtvih. Ne kao da sam već postigao ili dopro do savršenstva, nego – hitim ne

bih li kako dohvatio jer sam i zahvaćen od Krista. Braćo, ja nipošto ne smatram da sam već dohvatio. Jedno samo: što je za mnom, zaboravljam, za onim što je preda mnom, prežem, k cilju hitim, k nagradi višnjeg poziva Božjeg u Kristu Isusu.

Riječ Gospodnja.

Pjesma prije evanđelja Jl 2, 12-13

Sada dakle, govori Gospodin, vratite se k meni svim srcem svojim, jer ja sam nježnost sama i milosrđe.

Evanđelje Iv 8, 1-11

Tko je od vas bez grijeha, neka prvi na nju baci kamen.

Čitanje svetog Evanđelja po Ivanu

U ono vrijeme: Isus se uputi na Maslinsku goru. U zoru eto ga opet u Hramu. Sav je narod hrlio k njemu. On sjede i stade poučavati. Uto mu pismoznanci i farizeji dovedu neku ženu zatečenu u preljubu. Postave je u sredinu i kažu mu: »Učitelju! Ova je žena zatečena u samom preljubu. U Zakonu nam je Mojsije naredio takve kamenovati. Što ti na to kažeš?« To govorahu samo da ga iskušaju pa da ga mogu optužiti. Isus se sagne pa stane prstom pisati po tlu. A kako su oni dalje navaljivali, on se uspravi i reče im: »Tko je od vas bez grijeha, neka prvi na nju baci kamen.« I ponovno se sagnuvši, nastavi pisati po zemlji. A kad oni to čuše, stadoše odlaziti jedan za drugim, počevši od starijih. Osta Isus sâm – i žena koja stajala u sredini. Isus se uspravi i reče joj: »Ženo, gdje su oni? Zar te nitko ne osudi?« Ona reče: »Nitko, Gospodine.« Reče joj Isus: »Ni ja te ne osuđujem. Idi i odsada više nemoj griješiti.«

Riječ Gospodnja.

PRIJEDLOZI ZA PJEVANJE

Ulazna:	457-460	Ja se kajem
ili	442	Bog oprosnik nam darova
Otpjevni psalam:	122	Velika nam djela
Prinosna:	467	U hramu
ili	447	Spasi ,Kriste, svoje djelo
Pričesna:	464	Milosti je čas
	438	Čuj, Stvoritelju milostiv
	852	Pogledaj Gospode
Završna:	455	O Isuse, ja spoznajem
ili	179	Zdravo budi, Križu sveti



MOLITVA VJERNIKA

Vječnom Ocu, koji nam u svome Sinu pruža primjer praštanja i neizmjerne ljubavi, uputimo iskrene molitve. Recimo zajedno:

Očisti nam srca, Gospodine!

1. Tvoj je Sin snagu u ovozemaljskom životu crpio u molitvi. Podaj svojoj Crkvi uvidjeti moć molitve i poticati vjerne na usrdnije obraćanje svome Stvoritelju, molimo te.
2. Pastiri su tvoje Crkve poslani biti prvi navjestitelji tvoje Istine. Podari im nepristrano srce koje je uvijek spremno na blagost u prihvatanju svakoga grešnika, molimo te.
3. Za opstanak svakog društva, potrebni su razni zakoni. Daj da ljudi, zadušeni za donošenje i provođenje zakona, budu vođeni duhom razuma, molimo te.
4. Često ne razmišljajući druge kamenujemo svojim riječima i djelima. Podaj nam shvatiti kako se obraćanje ne rađa osudom već neizmjernom ljubavlju, molimo te.
5. Mnogi su ljudi lišeni slobode zbog počinjenih grijeha. Smiluj im se u njihovoj patnji i daj da se za života obrate kako bi prispjeli tvome kraljevstvu, molimo te.

Primi, Oče vječni, ove naše iskrene molitve i daj da nas tvoja neizmjerana ljubav neprestano potiče da okajavamo svoje grijeha i trudimo se živjeti sveto i časno kako nas uči tvoj Sin. Po Kristu, Gospodinu našem.

»Ni ja te ne osuđujem.«

Isus je često molio dugo u noć (usp. *Lk 6,12*). To je bila prilika za odmor od dnevnih napora i svih problema svakidašnjeg života i povezivanje s Ocem nebeskim. Ujutro bi opet nastavio svoje svakidašnje djelovanje, koje se najčešće sastojalo od liječenja bolesnika i ostalih čudesa, kao i propovijedanja i poučavanja naroda. Djela i riječi u Isusovom životu uvijek su bila povezana. Molitva u noći pomagala je Isusu da se u vezi s Ocem pripremi za sutrašnji dan, kao i za sve ono što ga čeka u tom danu i što ga može iznenaditi.

U farizejskoj mreži

U sličnoj prilici, nakon noćnog odmora i molitve na Maslinskoj gori, te jutarnjeg poučavanja u hramu, pismoznanci i farizeji dovode pred Isusa ženu zatečenu u preljubu. U tom slučaju Isus bi trebao presuditi. Oni ne žele od njega čuti pouku ili nauku Božju kao što su to činili ostali ljudi koji su ga slušali u hramu, te onda sami na temelju toga donijeti sud, već žele Isusa uključiti u konkretne postupke osuđivanja, ne bi li tako umanjili njegovu popularnost u narodu. Ljudi općenito ne vole osobe koje sude i osuđuju druge. Pismoznanci i farizeji htjeli su Isusu postaviti stupicu u koju se on trebao zapetljati, te postati kao i oni, ljudi koji se bave tuđim životima, sude i prosuđuju druge ljude, umjesto da se pobrinu za vlastiti život i da učine nekakvu promjenu. Bili su, zapravo, strašno ljubomorni na Isusa, te nikako nisu mogli dozvoliti da Isus bude iznad njihovih prosuđivanja i osuđivanja, svađa i prepirki, a sve su svoje djelovanje navodno temeljili na Zakonu Božjem. Bili su licemjeri i u to licemjerje htjeli su uvući i Isusa.

Mojsijev je Zakon doista naređivao smatrujući osobe koja je bila uključena u počinjanje preljuba, kao što nam to govori *Lev 20,10* i *Pnz 22,22-24*, ali ne samo žene, već i muškarca zatečenog u preljubu, kojega oni ipak nisu doveli pred Isusa. Oni su bili pristrani i htjeli su izložiti samo ovu ženu zatečenu u preljubu, a zaštititi muškarca, jer njega nisu



Giovanni Francesco Barbieri (Il Guercino),
Žena uhvaćena u preljubu, 1621.

doveli. Oni su samo djelomično tumačili Mojsijev zakon, kako je već njima odgovaralo, a u ovom trenutku nije im stalo niti do žene, niti do Mojsijevoga zakona, već do toga da Isusa uhvate u riječi i da Isus na bilo koji način bude kriv. Ako se prikloni njihovoj interpretaciji Mojsijevoga zakona, te osudi ženu, izgubit će narod, ako li se suprotstavi njihovom tumačenju Mojsijevoga zakona, izgubit će glavu, jer se suprotstavlja Zakonu.

Sve je to Isus prozreo i razumio na vrijeme. Mogao je to učiniti iz smirene situacije svojega života, u čemu mu je pomogla noć provedena na Maslinskoj gori. On nije pristao niti na jednu od ovih mogućnosti. Kad su oni naveljivali sa svojim pitanjima, on se sagnuo i počeo je pisati prstom po tlu. Njegovo saginjanje očito pokazuje da ne želi suditi, jer sudac je stajao pri izgovaranju presude, upravo poput njih koji su već unaprijed osudili ovu ženu. Isus piše po tlu da ih prisjeti da je čovjek poput zemaljske prašine, sposoban svašta učiniti, a neki od crkvenih otaca mislili su da je ispisivao njihove grijeh. Očito da Isusove geste saginjanja i pisanja po tlu nisu bile dovoljne ovim ljudima, jer oni su htjeli čuti riječ od njega, te su još više naveljivali da im Isus dadne odgovor.

Sada Isus zauzima poziciju suca: evanđelje kaže da se uspravio. U ovom trenutku zauzima položaj suca u odnosu prema njima, govoreći: »Tko je od vas bez grijeha, neka prvi na nju baci kamen.«, i ponovno se saginje. Ovaj puta su razumjeli, jer su čuli očite Božje Riječi osude ili presude, što ih Bog kao pravedan sudac izgovara nad svačijim životom, pa i onih ljudi koji poznaju Zakon Božji, ali ga ne drže. Ovaj puta Isus je njih prozvao, i nisu mu mogli ništa odgovoriti, jer su jedni druge imali u šaci, poznavajući propuste i grijehe jedni drugih. Kako bi netko mogao baciti kamen, kad drugi znaju njegove grijehe. Počeli su se razilaziti i to najprije stariji, jer upravo smo mi stariji skupili više toga u životu čega se sramimo i što nas tjera da bacimo iz naših ruku kamenje kojim navaljujemo na druge ljude.

Ljubav umjesto osude

Na kraju su ostali sami, Isus i žena što je stajala u sredini, ili bolje reći što je nekada bila optužena od svojih bivših tužitelja, koji su sada nestali. Stajati u sredini zapravo je slika koja pokazuje optuženika ili krivca koji stoji u sredini, dok ga njegovi tužitelji optužuju, svjedoci svjedoče o njemu, a sudac prosuđuje. Kroz sve to vrijeme optuženik stoji u sredini. Evanđelist Ivan kaže da je žena bila i dalje u sredini, to jest i dalje je bila optužena, makar su njezini tužitelji otišli, još je uvijek Isus kao Sin Božji i Sudac ostao s njome. Zato je ona i dalje bila u sredini, jer očito čime se bavila i kako je zarađivala kruh nije bilo pohvalno niti ispravno. Zato je Isus pita: »Zar te nitko ne osudi?«. Kao da joj želi reći: »Radila si što nije bilo dobro, ali zar te nitko ne osudi?«. Isus ne umanjuje njezinu odgovornost, kako se to u moderno vrijeme često pristupa grijehu i grešniku: »...a pa nije to ništa! I drugi ljudi tako rade!«. Isus ne banalizira situaciju, niti umanjuje odgovornost, ali u isto vrijeme ne želi dotući čovjeka, jer promjena ili obraćenje u čovjekovom srcu događa se u onom trenutku kada čovjek od drugoga doživljava ljubav umjesto suda i osude. Zato Isus ne osuđuje ovu ženu, nego je potiče da odsada dalje krene drugim putem.

Proroci su usporedili Izrael s nevjernom ženom koja se prodaje drugima, koja trči za drugim ljubavnicima (Hoš 2,7; 4,10; Jer 5,6). Bog je, prema zakonu, imao pravo dati Izraelu otpusno pismo i smatrati se slobodnim od daljnjih obveza. Ali nije tako učinio. Po Božjoj zapovijedi prorok Hošea za ženu je uzeo bludnicu kako bi je izveo na pravi put. Tako je pokazao kakvo je Božje milosrđe prema nevjernom narodu. Ako Bog tako postupa s cijelim narodom, zašto onda u konkretnom slučaju ne bi mogao promijeniti isto milosrđe prema ženi koja je sagriješila? Milosrđe nije popustljivost, nije tolerancija prema grijehu; naprotiv, milosrđe je stav koji omogućuje popravak, povrata.

Tomáš Špidlík

I nama je češće potrebno slušati učitelja Isusa kada susrećemo ljude koji su u životu pogriješili. Doista, grijeh je uvijek grijeh i ostaje grijeh i nije rješenje u tome da ukidamo rečenice Svetoga Pisma ili mijenjamo Božje zapovijedi kako bi grijeh nestao iz naše sredine. Ali kada susrećemo grješnike, umjesto da ih samo uhvatimo u grijehu i kamenujemo ih našim riječima i djelima, puno je bolje da ih po Isusovom primjeru volimo a ne osudimo. Možda će upravo naša ljubav potaknuti promjenu u njihovom životu, pa da više ne griješe. Na taj način istina grijeha ostaje netaknuta i grijeh ostaje grijeh, ali je po našoj ljubavi grješnik spašen. Nije li upravo to Gospodin Isus učinio kada je za sve nas grješnike umro na križu? Iz veličine njegove ljubavi, zbog koje umire za nas na križu, razumijemo da grijeh nije šala, jer krivnja za učinjeni grijeh treba biti okajana i nadoknađena, što je Isus učinio za nas svojom krvlju. On je umro za naše grijehe i umjesto nas, te nam pokazao put kojim i mi trebamo pristupati grješnicima.

Mladen Horvat

Nedjelja Muke Gospodnje. Cvjetnica

10. travnja 2022.

ULAZNA PJESMA

Hosana Davidovu sinu:
Blagoslovljen koji dolazi u
ime Gospodnje. Izraelov
Kralju: Hosana u visini!

ZBORNA MOLITVA

Svemogući vječni Bože,
poslušan tvojoj volji naš je
Spasitelj uzeo tijelo, po-
nizio sama sebe i podnio
sramotu križa. Daj da
slijedimo uzor njegova
poniženja, s njime zajedno
trpimo i postignemo slavu
uskrснуća. Po Gospodinu.

DAROVNA MOLITVA

Gospodine, smiluj nam se
po mucu svoga Sina.
Djelima to ne zaslužujemo:
ali se uzdamo u tvoje
milosrđe i jedinstvenu
žrtvu Isusa Krista.
Koji živi.

PRIČESNA PJESMA

Oče moj, ako me ne može
mimoći ova čaša da je ne
pijem, neka bude volja
tvoja. (Mt 26, 42)

POPRIČESNA MOLITVA

Po ovoj pričesti, smjerno
te, Gospodine, molimo:
Ti si nam smrću svoga
Sina dao da se nadamo
životu u koji vjerujemo.
Daj da njegovim uskrсну-
ćem stignemo cilju
zemaljskog putovanja.
Po Kristu.

NA POČETKU OPHODA:

Evandjelje Lk 19, 28 – 40

Blagoslovljen onaj koji dolazi u ime Gospodnje.

Čitanje svetog Evandjelja po Luki

U ono vrijeme: Nastavi Isus put uzlazeći u Jeruzalem. Kad se približi Betfagi i Betaniji, uz goru koja se zove Maslinska, posla dvojicu učenika govoreći: »Hajdete u selo pred vama. Čim uđete u nj, naći ćete privezano magare koje još nitko nije zajahao. Odriješite ga i dovedite. Upita li vas tko: 'Zašto drijete?', ovako recite: 'Gospodinu treba.'« Oni koji bijahu poslani otiđoše i nađoše kako im bijaše rekao. I dok su drijekali magare, rekoše im gospodari: »Što drijete magare?« Oni odgovore: »Gospodinu treba.« I dovedoše ga Isusu i staviše svoje haljine na magare te posjednuše Isusa.

I kuda bi on prolazio, prostirali bi po putu svoje haljine. A kad se već bio približio obronku Maslinske gore, sve ono mnoštvo učenika, puno radosti, počeo iz glasa hvaliti Boga za sva silna djela što ih vidješe: »Blagoslovljen Kralj, Onaj koji dolazi u ime Gospodnje! Na nebu mir! Slava na visinama!« Nato mu neki farizeji iz mnoštva rekoše: »Učitelju, prekori svoje učenike.« On odgovori: »Kažem vam, ako ovi ušute, kamenje će vikati!«

Riječ Gospodnja.

U MISI:

Prvo čitanje Iz 50, 4-7

Čitanje knjige proroka Izaije

Gospodin Bog dađe mi jezik vješt da znam riječju krijepiti umorne. Svako jutro on mi uho budi da ga slušam kao učenici Gospodin Bog uho mi otvori: ja se ne protivih niti uzmicah. Leđa podmetnuh onima što me udarahu, a obraze onima što mi bradu čupahu, i lica svojeg ne zaklonih od pogrda ni od pljuvanja. Gospodin Bog mi pomaže, zato se neću smesti. Zato učinih svoj obraz ko kremen i znam da se neću postidjeti.

Riječ Gospodnja.

Otpjevni psalam Ps 22, 8-9.17-18a.19-20.23-24

Pripjev: Bože moj, Bože moj, zašto si me ostavio?

Svi koji me vide, podruguju se meni,
razvlače usne, mašu glavom:
»Uzdao se u Gospodina, neka ga sad izbavi,
neka ga spasi ako mu omilje!«

Opkolio me čopor pasa,
rulje me zločinačke okružile.
Probodoše mi ruke i noge,
sve kosti svoje prebrojiti mogu.



Razdijeliše među se haljine moje
i za odjeću moju baciše kocku.
Ali ti, Gospodine, daleko mi ne budi;
snago moja, pohiti mi u pomoć!
A sada, braći ću svojoj navješćivati ime tvoje,
hvalit ću te usred zbora.
»Koji se bojite Gospodina, hvalite njega!
Svi od roda Jakovljeva, slavite njega!
Svi potomci Izraelovi, njega se bojte!«

Drugo čitanje Fil 2, 6-11

Čitanje Poslanice svetoga Pavla apostola Filipljanima
Krist Isus, trajni lik Božji, nije se kao plijena držao svoje jednakosti s Bogom, nego sam sebe »opljeni« uzevši lik sluge, postavši ljudima sličan; obličjem čovjeku nalik, ponizi sam sebe, poslušan do smrti, smrti na križu. Zato Bog njega preuzvisi i darova mu ime, ime nad svakim imenom, da se na ime Isusovo prigne svako koljeno nebesnikâ, zemnikâ i podzemnikâ. I svaki će jezik priznati: »Isus Krist jest Gospodin!« – na slavu Boga Oca.

Riječ Gospodnja.

Pjesma prije evanđelja Fil 2, 8-9

Krist postade poslušan do smrti, smrti na križu. Zato ga Bog preuzvisi i darova mu ime, ime nad svakim imenom.

Evanđelje Lk 22, 14 – 23, 56

Muka Gospodina našega Isusa Krista po Luki.

Tekst Muke Gospodnje vidi na www.hilp.hr

PRIJEDLOZI ZA PJEVANJE

Početak obreda:	468	Hosana Davidovu Sinu
Ophod:	469	Židovska su djeca
	470-471	Slava, čast i hvala ti
Ulazna:	473	Dan nam svečan osvanu
ili	228	Po obećanju
ili	476-478	Barjaci kreću Kraljevi
Otpjevni psalam:	474	Bože moj
Pjesma prije Evanđelja:	475	Krist postade poslušan
Prinosna:	179	Zdravo budi, Križu sveti
Pričesna:	245	Moj Isuse
	462	Bog nam posla
	479	O Spase roda ljudskoga
Završna:	855	Počinje se slavna muka

MOLITVA VJERNIKA

Braća i sestre, otvorimo svoja srca i uputimo ponizne prošnje nebeskom Ocu čiji je Sin prolio svoju krv na Kalvariji kako bi nas oslobodio tame grijeha i priveo spasenju.

1. Tvoj je Sin ulaskom u Jeruzalem došao ispuniti svoje mesijansko poslanje. Daj da tvoja Crkva, nadahnuta Duhom Svetim, uvijek naviješta tvoje spasenjsko djelo, molimo te.
2. Tvoj je Sin prinio sama sebe kao žrtvu za naše grijeha. Podaj pastirima svoje Crkve milost da neprestano prinose svetu žrtvu u čast Kristu, molimo te.
3. Tvoj nas Sin uči kako hrabro i s povjerenjem prihvaćati tvoju svetu volju. Daj da u njegovom prihvaćanju služenja uvijek gledamo uzor poslušnosti, molimo te.
4. Premda je bio nepravедно osuđen, tvoj Sin nije uzvraćao na nepravdu. Svima koji trpe nepravdu, daruj snage da ne gube povjerenje u konačnu pobjedu pravde i istine, molimo te.
5. Tvoj je Sin sišao u tamu smrti kako bi nas iz nje izbavio i priveo nas u vječno svjetlo. Daj da sve pokojne obasja zraka njegova uskrsnuća u tvome kraljevstvu, molimo te.

Oče nebeski, zahvalni za neizmjernu ljubav prema nama, poradi koje je tvoj Sin ostao poslušan do smrti na križu, uputili smo ti ove ponizne prošnje. Milosno ih primi i učini nas dostojnima žrtve tvoga Sina. Po Kristu, Gospodinu našem.

Isus osvaja Jeruzalem mirom

Cvjetnom nedjeljom ili Nedjeljom muke Gospodnje ulazimo u najsvetiji tjedan i otvaramo slavlja najuzvišenijih otajstava vjere koja imaju svoj vrhunac u vazmenom trodnevlju. Današnjim slavljem se najprije spominjemo Isusova slavnog mesijanskog ulaska u Jeruzalem nekoliko dana prije blagdana Pashe, kada je znao da je došlo vrijeme da dovrši djelo spasenja poradi kojega se i utjelovio. No otajstvo današnjeg blagdana očituje ne samo da je došao ispuniti Božje obećanje o spasenju svoga naroda, već prije svega da se na njemu ispuni to isto Božje obećanje. Nije on imao samo izvršiti povjereni Božje plan, već je taj Božji plan imao izvršiti svojim životom, te je utoliko znakovitija otajstva ovog svetog dana.

Kraljevski ulazak u Jeruzalem

Uistinu, Isus je svečanim ulaskom u Jeruzalem odlučio konačno i svečano objaviti svoje mesijanstvo. Do tog trenutka je propovijedao dolazak kraljevstva Božjega i pozivao ljude da mu otvore svoje srce, pripreme se i prihvate njegovo kraljevstvo, a sada je napokon očitovao sebe kao kralja koji jaše u pohod na svoj grad Jeruzalem. Iz evanđeoskog opisa njegova ulaska u Jeruzalem očito je da ide u pohod i u 'osvajanje' grada, jer šalje učenike da mu dovedu jedno još nejahano magare, na koje ga posadiše kad su mu ga doveli. Tako je on svečano krenuo prema Jeruzalemu preko Malsinske gore, a sve ono mnoštvo učenika puno radosti počelo je iza glasa hvaliti Boga za sva silna djela što ih vidješe kličući: »Blagoslovljen Kralj, Onaj koji dolazi u Ime Gospodnje! Na nebu mir! Slava na visinama!«

Ulazak u Jeruzalem bio je završni čin kojim Isus objavljuje svoje mesijansko poslanje koje je do tada objavljeno propovijedanjem i čudesima. Sada je došao trenutak da nakon objave riječima prijeđe i na djelo, to jest da ispuni darom života što je najavio da se ima dogoditi s Mesijom, to jest da Mesija ima trpjeti, biti raspet i umrijeti na križu, te treći dan uskrsnuti. Dok je većinu svoga života živio samozatajno kao tesar, a kroz tri godine javnog djelovanja neumorno propovijedao vjernost Bogu i njegovu kraljevstvu ne tražeći nikad svoje



Hans Holbein ml., *Muka Kristova*, 1524.

slave, ulazeći u Jeruzalem ne sprječava učenike da mu kliču i slave ga kao kralja. Štoviše, na prijekore farizeja i zahtjev da ušutka svoje učenike, odgovorit će: »Kažem vam, ako ovi ušute, kamenje će vikati!»

Pa ipak, unatoč svemu, njegova samozahtajnost je došla do vrhunca upravo ovim mesijanskim ulaskom, premda se to u prvi mah nije činilo, što dokazuje i reakcija farizeja kojima se nije svidio način na koji su ga učenici pozdravljali. Jer on se ovakvim ulaskom ne samo objavio kao kralj mira koji jaše na magaretu, već je znao da će kao Mesija trebati životom donijeti oslobođenje svoga naroda. Nije ulazio kao čovjek željan zemaljske vlasti i slave, već kao netko tko je svojim životom trebao proslaviti Boga. Doista, znao je da uskoro dolazi trenutak kada će se ponizno predati u smrt, te će svojom krvlju osloboditi svoj narod od grijeha njegovih, i stoga je njegov ulazak u Jeruzalem čin posvemašnje samozatajnosti, a ne traženja slave. Zato prihvaća da ga učenici i vjerni puk pozdravljaju kao Kralja koji dolazi u Ime Gospodnje, jer je svoje kraljevstvo namjeravao ostvariti na križu i s križa. Ulazio je u svoj grad kao mirotvorac, ali ne samo onaj koji nudi ljudski mir koji je uvijek samo krhko primirje, ma koliko dugo trajao, već kao kralj koji izmiruje nebo i zemlju.

Naš Mir u zemaljskom Jeruzalemu

Samo takav mir koji se gradi u srcima vjernika u čistoći, istini i ljubavi pravi je i trajni mir, jer se ostvaruje po nadahnuću Božjemu, a ne po mjerama ljudskim. Zato su uzvikujući njegovi učenici i klicali: »Na nebu mir! Slava na visinama!« On je bio kralj mira koji je svojom krvlju izmirio zemlju s nebom, te donio mir na zemlji, koji je plod prihvaćanja nebeskoga mira. Nakon što je on svojom krvlju izbrisao grijehe i dugove čovjeka, nebo je napokon prestalo biti u ratu s neposlušnim čovjekom koji nije prihvaćao Božjega mira. On je osvojio Jeruzalem svojim mirom i pokazao da Jeruzalem ne može tražiti svoj mir samo na

zemlji, već prije svega njegov mir ovisi o miru s Bogom.

Više nego ikada Isusova je poruka rječita u ovim našim nemirnim vremenima koja pokazuju svu krhkost ljudskog načina ostvarenja mira, jer se ne ostvaruje kao mir zemlje i neba, već isključivo u ravnoteži s protivnicima ili pak u nadmoći jednih nad drugima. I dok čovječanstvo i danas krvari u tolikim sporovima, neprijateljstvima i sukobima, Isus se svečanim ulaskom objavljuje kao naš Mesija i naš Mir koji je jedini kadar ishoditi stvarni mir u našem zemaljskom Jeruzalemu, to jest u našem ljudskom društvu. Jer on je onaj koji ne osvaja ratom, već mirom. On ne pobjeđuje oduzimajući život drugima, već dajući svoj život za spasenje drugih. On nas ne oslobađa prolijevajući našu krv, već nas izmiruje prolijevajući svoju krv na križu za nas. Upravo zato jer je on onaj koji izmiruje najprije čovjeka s nebom, može uspostaviti trajni i istinski mir koji je plod Božjega dara.

Stoga nas otajstvo današnjega blagdana poziva da kao pravi Isusovi učenici otvorimo svoja srca i izrazimo spremnost prihvatiti njega u njegovu pohodu na naš zemaljski Jeruzalem, to jest u naše ljudsko okruženje i društvo. Samo je Isus naš Mir te uspostavlja mir u nama, a preko nas nudi mir 'našem Jeruzalemu', to jest društvu u kojemu živimo. Prihvaćajući Isusa postajemo čimbenici općega mira iz kojega može doći i do tako potrebnog mira među narodima. Potrebno je doista da kralj Mira dođe u naše srce i pretvori ga u Jeruzalem – grad mira, a da mi revno živimo i svjedočimo mir koji nam je priskrbila njegova sveta krv kojom smo se izmirili i s Ocem i međusobno. Budimo stoga gorljivi promicatelji Kristova mira u svijetu, jer ako mi zašutimo prestajući živjeti i promicati mir neba kao ključ mira na zemlji, kamenje će progovoriti, što nam neće biti na čast. Neka nas Isus osvoji svojim mirom, a mi poput njega samozatajno životom i predanjem osvajajmo svijet za njega kao njegovi mirotvorci.

Ivan Bodrožić

Misa Večere Gospodnje. Veliki četvrtak 14. travnja 2022.

ULAZNA PJESMA

Mi treba da se hvalimo križem Gospodina našega Isusa Krista, u kojem je spas, život i uskrsnuće naše, po kojemu smo spašeni i oslobođeni. (usp. Gal 6, 14)

ZBORNA MOLITVA

Bože, slavimo presvetu večeru kad je tvoj Jedinorođenac, spreman da pođe u smrt predao Crkvi žrtvu novog Saveza i gozbu svoje ljubavi. Daj da iz tog otajstva crpimo ljubav i život. Po Gospodinu.

DAROVNA MOLITVA

Gospodine, kad god se slavi spomen ove žrtve, izvršuje se djelo našeg otkupljenja: zato daj da dostojno slavimo ta otajstva. Po Kristu, Gospodinu našem.

PRIČESNA PJESMA

Ovo je Tijelo, koje se za vas predaje; ova čaša novi je Savez u mojoj Krvi: ovo činite, kad god blagujete i pijete, meni na spomen. (1Kor 11, 24-25)

POPRIČESNA MOLITVA

Svemogući Bože, ovdje nas na zemlji krijepiš večerom svoga Sina: daj nam uživati na njegovoj vječnoj gozbi. Po Kristu.

Prvo čitanje Izl 12, 1-8.11-14

Naredbe o pashalnoj večeri.

Čitanje Knjige Izlaska

U one dane: Gospodin reče Mojsiju i Aronu u zemlji egipatskoj: »Ovaj mjesec neka vam bude početak mjesecima; neka vam bude prvi mjesec u godini. Ovo objavite svoj zajednici izraelskoj i recite: Desetog dana ovoga mjeseca neka svatko po porodici pribavi jedno živinče. Tako, jedno na kuću. Ako je porodica premalena da ga potroši, neka se ona priključi svome susjedu, najbližoj kući, prema broju osoba. Podijelite živinče prema tome koliko koja osoba može pojesti. Živinče neka bude bez mane, od jedne godine i muško. Možete izabrati bilo janje bilo kozle. Čuvajte ga do četrnaestoga dana ovoga mjeseca. A onda neka ga sva izraelska zajednica zakolje između dva sutona. Neka uzmu krvi i poškrope oba dovratnika i nadvratnik kuće u kojoj se bude blagovalo. Meso, pečeno na vatri, neka se pojedete te iste noći s beskvasnim kruhom i gorkim zeljem. A ovako ga blagujte: opasanih bokova, s obucom na nogama i sa štapom u ruci. Jedite ga žurno: to je pasha Gospodnja.

Jer te ću noći ja proći egipatskom zemljom i pobiti sve prvorodence u zemlji egipatskoj, i čovjeka i životinju. Ja, Gospodin, kaznit ću i sva egipatska božanstva. Krv neka bude znak na kućama u kojima vi budete. Gdje god spazim krv, prijeći ću vas; tako ćete izbjeći pokolju zatornomu kad se oborim na zemlju egipatsku. Taj dan neka vam bude spomendan. Slavite ga u čast Gospodinu po trajnoj uredbi od koljena do koljena.«

Riječ Gospodnja.

Otpjevni psalam Ps 116, 12-13.15-18

Pripjev: Čaša blagoslovna zajedništvo je krvi Kristove!

1. Što da uzvratim Gospodinu za sve što mi je učinio?
Uzet ću čašu spasenja i zazvati ime Gospodnje.
2. Dragocjena je u očima Gospodnjim smrt pobožnika njegovih.
Gospodine, tvoj sam sluga, sin službenice tvoje:
ti si razriješio okove moje.
3. Tebi ću prinijeti žrtve zahvalne, zazvat ću ime Gospodnje.
Izvršit ću Gospodinu zavjete svoje pred svim pukom njegovim.

Drugo čitanje 1Kor 11, 23-26

Kad god jedete i pijete, smrt Gospodnju navješćujete.

Čitanje Prve poslanice svetoga Pavla apostola Korinćanima

Braćo: Ja od Gospodina primih što vama predadoh: Gospodin Isus one noći kad bijaše predan uze kruh, zahvalivši razlomi i reče: »Ovo je tijelo moje – za vas. Ovo činite meni na spomen.« Tako i čašu po večeri govo-

reći: »Ova čaša novi je Savez u mojoj krvi. Ovo činite kad god pijete, meni na spomen.« Doista, kad god jedete ovaj kruh i pijete čašu, smrt Gospodnju navješćujete dok on ne dođe.

Riječ Gospodnja.

Pjesma prije evanđelja Iv 13, 34

Zapovijed vam novu dajem, govori Gospodin, ljubite jedni druge, kao što sam ja ljubio vas.

Evanđelje Iv 13, 1-15

Čitanje svetog Evanđelja po Ivanu

Bijaše pred blagdan Pashe. Isus je znao da je došao njegov čas da prijeđe s ovoga svijeta Ocu, budući da je ljubio svoje, one u svijetu, do kraja ih je ljubio. I za večerom je davao već bio ubacio u srce Judi Šimuna Iškariotskoga da ga izda. A Isus je znao da mu je Otac sve predao u ruke i da je od Boga izišao te da k Bogu ide pa usta od večere, odloži haljine, uze ubrus i opasa se. Nalije zatim vodu u praonik i počne učenicima prati noge i otirati ih ubrusom kojim je bio opasan. Dođe tako do Šimuna Petra. A on će mu: »Gospodine! Zar ti da meni pereš noge?« Odgovori mu Isus: »Što ja činim, ti sada ne znaš, ali shvatit ćeš poslije.« Reče mu Petar: »Nećeš mi prati nogu nikada!« Isus mu odvrat: »Ako te ne operem, nećeš imati dijela sa mnom.« Nato će mu Šimun Petar: »Gospodine, onda ne samo noge, nego i ruke i glavu!« Kaže mu Isus: »Tko je okupan, ne treba drugo da opere nego noge – i sav je čist! I vi ste čisti, ali ne svi!« Jer znao je tko će ga izdati. Stoga je i rekao: »Niste svi čisti.« Kad im dakle oprao noge, uze svoje haljine, opet sjede i reče im: »Razumijete li što sam vam učinio? Vi me zovete Učiteljem i Gospodinom. Pravo velite jer to i jesam! Ako dakle ja – Gospodin i Učitelj – vama oprah noge, treba da i vi jedni drugima perete noge. Primjer sam vam dao da i vi činite kao što ja vama učinih.«

Riječ Gospodnja.

PRIJEDLOZI ZA PJEVANJE

Ulazna:	503	Mi treba da se hvalimo
Otpjevni psalam:	504	Čaša blagoslovna
Pjesma prije Evanđelja:	505	Zapovijed vam novu dajem
Pranje nogu:	506	Neka u vama ostanu
	507	Zapovijed vam novu dajem
Prinosna:	508	Gdje je ljubav, prijateljstvo
Pričesna:	247	Uzmite, jedite
		Euharistijo sveta (ŽV 1/2006)
Prijenos Svetotajstva:	264-265.1-4	Usta moja
Kod mjesta pohrane Svetotajstva:	264-265.5 i 6	Divnoj dakle



MOLITVA VJERNIKA

Braćo i sestre, Sin je Božji na posljednjoj večeri učenicima ostavio spomen njegove žrtve i očišćenja od grijeha. Zahvalni za dar njegove žrtve, uputimo Bogu Ocu iskrene prošnje:

Operi nas od naših grijeha, Gospodine!

1. Tvoj je Sin na posljednjoj večeri ustanovio svetu euharistiju. Daj da tvoja Crkva neprestano svu svoju snagu crpi iz žrtve svete euharistije, molimo te.
 2. Tvoj je Sin svoje učenike posvetio za vršenje svete službe. Blagoslovi papu Franju, sve biskupe, svećenike i đakone da uvijek s ljubavlju i poniznošću pristupaju tvome oltaru, molimo te.
 3. Tvoj se Sin učinio slugom i oprao noge svojim apostolima, iako je znao da će ga jedan od njih izdati. Daj da i mi na služenje gledamo kao na posvećenje za vječnost, molimo te.
 4. Okupljeni oko tvoga oltara, svjedočimo zajedničkom hodu u vjeri. Ne daj da nas životne nedaće razdvajaju, već nas ujedinjuj kao svoju djecu u ljubavi i uzajamnoj pomoći, molimo te.
 5. Nakon posljednje večere, Isus se uputio na Maslinsku goru da se pomoli. Daj da se ne opiremo molitvi, već u njoj nalazimo hrabrost za ispijanje životnog kaleža, molimo te.
- Primi, Bože Oče, ove naše iskrene prošnje i u svojoj nas neizmjerljivoj ljubavi uvijek ujedinjuj da u zajedništvu prinosimo tebi ugodne žrtve za našo spasenje. Po Kristu, Gospodinu našem.

Slavlje u služenju

Sveto trodnevlje započinje misom Večere Gospodnje na Veliki četvrtak. Taj dan slavimo ustanovljenje euharistije i svetoga reda. Prvo čitanje uzeto je iz Knjige Izlaska, koju se katkad naziva 'evanđeljem' Staroga zavjeta, zato što naviješta radosnu vijest spasenja na kojoj se temelji vjera Izraela. U toj knjizi opisana je prva proslava blagdana Pashe kao kontekst u kojem je ukorijenjen događaj izlaska, jer obredi Pashe podsjećaju na događaj Izraelova izlaska iz Egipta.

Kontekst pashalne večere

Svetkovina Pashe slavila se u proljeće, za uštapu u mjesecu nisanu (ožujak/travanj), u znak sjećanja na izbavljenje iz egipatskog ropstva i bila je obiteljska svetkovina. Pretpostavlja se da joj je korijen u obredu koji je bio važan za život polunomada. Taj obred obavljan je u proljeće, prije odlaska stada na ispašu, a trebao je zaštititi obitelj i stado od neprijatelja. Zatornik je trebao zaobići dom ili šator kojemu su nadvratnik i dovratnici bili obilježeni krvlju. Moguće je da se slavljenje svetkovine

Pashe podudaralo s događajem izraelskog izlaska iz Egipta i da je tako došlo do stapanja ovih dvaju događaja u povijesnom sjećanju. Prelaskom s nomadskoga na sjedilački način života, svetkovina Pashe spojena je sa svetkovinom beskvasnih kruhova, karakterističnom za ratare, a nakon sužanjstva dobila je i neka obilježja žrtve okajnice za grijeh. Isusova posljednja večera s učenicima prati redoslijed židovske pashalne večere, koja pomaže razumjeti izbaviteljski smisao Isusova polaganja vlastitog života, dok Isusove riječi nad kruhom i kaležom imaju vlastito i jedincato značenje i snagu; kruh postaje simbolom Isusova poslanja i života, dok je u židovskoj Pashi imao više marginalno značenje u odnosu na ponavljanu upotrebu čaše.

Psalam 116, kao zahvalnička pjesma određena za zavjetnu žrtvu, pjevan je u hramu, pred okupljenom zajednicom. Ovoj pjesmi pripada i žrtvovanje vina od kojega se pilo na žrtvenoj gozbi. Spasenjsko djelovanje, o kojemu svjedoči Ps 116, sadrži obilježja koja prožimaju cijelu povijest spasenja, a posebni-



Giovanni Giuliani, *Isus pere noge apostolu Petru*, XVIII. st.

ce se jasno pokazuju u događaju Isusa Krista. Pjesma zadobiva najveću puninu zamislimo li je kao zahvalničku molitvu proslavljenoga Gospodina, koji na tajanstven način, u euharistijskoj žrtvenoj gozbi, u svojoj zemaljskoj zajednici, prinosi Ocu hvalu i zahvalnost. On je kao glava svoje Crkve spram Oca, jednostavno kao Onaj koji ljubi i koji se uzda, koji neprekidno upućuje na nečuvani Božji dokaz spasenja – svoje uskrišenje od mrtvih. U povezanosti s njime i mi zahvaljujemo, što se najviše događa u euharistijskom sjedinjenju s Isusom: »Čaša blagoslovna koju blagoslivljamo nije li zajedništvo krvi Kristove?« (1 Kor 10,16).

Pranje nogu

U misi Večere Gospodnje čita se ulomak iz Ivanova Evanđelja (Iv 13,1-15) u kojemu je opisano Isusovo pranje nogu apostolima. U Svetoj zemlji Isusova vremena pranje nogu gospodaru i gostima bio je posao slugu. Ivan ne želi razdvajati oltarski sakrament od 'bratskog sakramenta'. Sv. Ivan Zlatousti (o. 344. – 407.) neumorno je ponavljao da onaj tko se pričestio tijelom Kristovim mora u bratu, posebno u siromahu, vidjeti »drugog Krista«. Slavlje euharistije i služenje braći lice su i naličje iste medalje. Svećeničke ruke, koje svaki dan lome euharistijski kruh i uzimaju čašu spasenja, trebale bi biti spremne uprljati se svakodnevnim poslovima, jer jedina relikvija koju nam je Isus ostavio na Veliki četvrtak jest posuda prljave vode i ubrus. Stoga sv. Bernard u 12. stoljeću pranje nogu naziva sakramentom.

Posljednje sate svoga života Isus provodi sam sa svojim učenicima, svjestan da su mu muka i smrt neizbježne. Smrt za njega nije kraj, nego prijelaz k Ocu, a ujedno i čas u kojem daje najveći dokaz svoje ljubavi. Dok Izrael sa zahvalnošću slavi Pashu i zahvaljuje Bogu što ga je oslobodio ropstva i učinio svojim narodom, Isus to oslobođenje dovršava, oslobađajući nas ropstva grijeha i smrti te dajući nam puno zajedništvo s Bogom. Simboličnom gestom pranja nogu Isus pokazuje smisao davanja svoga života. Na ovoj večeri

događa se i izdaja, koja prekida prijateljstvo i pretvara ga u njegovu suprotnost. Ono što Isus čini dolazi iz njegova zajedništva s Bogom, dok izdajnik dopušta đavlu da ga vodi. Na posljednjoj večeri Isus pere noge svojim učenicima.

Pranje nogu ima i simboličan karakter: njime Isus očituje smisao svoga davanja života, što tumači u razgovoru s Petrom (13,6-11). No, Isus najprije mora svladati Petrov otpor, a zatim obuzdati njegovu pretjeranu revnost. Petar ga prepoznaje kao Gospodina i ne želi prihvatiti njegovu robovsku službu, ali mora, jer ne prihvati li je, nema zajedništva s njim, nema udjela u punini života s Ocem. Samo gledajući s vjerom na Gospodina podignuta na križ stječemo vječni život (3,14-15) i samo on nam daje puninu Duha (7,38-39). Dajući svoj život Isus ispunjava svoju ljubav i svoje djelo, i samo ako dopustimo da nam on služi, možemo zadobiti vječni život. Petar voli Isusa, ali ga očito nije razumio pa traži da mu se operu i glava i ruke. Isus se poziva na uobičajenu praksu i iskustvo, dajući tako razlog zašto učenicima pere samo noge: ova je njegova gesta znak da samo on darom svoga života čini učenike čistima, tj. sposobnima i spremnima za savršeno sjedinjenje s Bogom. Time Isus i nas obvezuje da slijedimo njegov primjer, jer »Sin Čovječji nije došao da mu služe, nego da služi i život svoj dade kao otkupninu za mnoge« (Mk 10, 45). Po daru života koji nam je dao, dužni smo biti u zajedništvu s njim i s Ocem, i upravo nas zajedništvo s Isusom čini sudionicima u njegovoj službi. Tko odbije prihvatiti ovu službu, isključen je iz zajedništva.

Evanđelist neprestano gleda s onu stranu vanjske pojavnosti Isusovih znakova te stalno upravlja svoj i naš pogled prema temeljnim vrijednostima Isusova poslanja, pozivajući i nas da ih usvojimo: njegovu povezanost s Ocem, od kojeg dolazi i kojemu se vraća; ljubav koju pokazuje prema svojim služeći im i dajući svoj život za njih te im na taj način omogućava puno sudjelovanje u svojoj sudbini.

Danimir Pezer

Petak Muke Gospodnje. Veliki petak

15. travnja 2022.

UVODNA MOLITVA

Spomeni se, Gospodine, velikih djela svoga milosrđa; spomeni se vazmenog otajstva, što ga je Krist, Sin tvoj započeo, kad je za nas prolio krv: štiti nas vazda i posvećuj. Po Kristu.

POPRIČESNA MOLITVA

Svemogući vječni Bože! Ti si nas obnovio velikim djelom svoga milosrđa, blaženom smrću i uskrsnućem Isusa Krista, čuvaj u nama njegove plodove, i primanjem toga otajstva daj nam snage da ti vjerno služimo. Po Kristu.

MOLITVA NAD NARODOM

Tvoj narod, Gospodine, slavio je smrt tvoga Sina u nadi uskrsnuća s njime. Molimo te, blagoslovi ga i daj mu oprostjenje i utjehu, učvrsti vjeru u vječno otkupljenje. Po Kristu.

Prvo čitanje Iz 52, 13 – 53, 12

Za naše je grijehe on proboden.

Čitanje Knjige proroka Izaije

Gle, uspjeh će sluga moj, uzvisit će se, podignuti i uzdići veoma! Kao što se mnogi nad njim užasnuše – tako mu je lice neljudski bilo iznakaženo te obličjem više nije naličio na čovjeka – tako će on mnoge zadiviti narode i kraljevi će pred njim stisnuti usta videć ono o čemu im nitko nije govorio, shvaćajući ono o čemu nikad čuli nisu: »Tko da povjeruje u ono što čusmo, kome li se otkri ruka Gospodnja?« Izrastao je pred njim poput izdanka, poput korijena iz zemlje osušene. Ne bijaše na njem ljepote ni sjaja da bismo se u nj zagledali, ni izgleda da bi nam se svidio. Prezren bijaše, od ljudi odbačen, čovjek boli, vičan patnjama, od kog svatko lice otklanja, prezren bijaše, obescijenjen. On slabosti naše ponije, naše boli uze na se, a mi ga držasmo udarenim, od Boga pogođenim, poniženim. Za naše je grijehe on proboden, za opačine naše satrt. Na njega pade kazna radi našeg mira, njegovom se modricom izliječismo. Poput stada svi smo mi lutali, svatko je svojim okrenuo putem. A Gospodin je svalio na nj bezakonje nas sviju. Zlostavljahu ga, a on se pokori i usta svojih ne otvori. Ko janje na klanje odvedoše ga, ko ovca, nijema pred onima što strigu, usta svojih ne otvori. Iz pritvora je i sa suda otet; tko se brine za njegovu sudbinu? Da, iz zemlje je živih uklonjen, za grijehe naroda svoga na smrt izbijen. Ukop mu dadoše među zločincima, a grob mu bi s bogatima, premda ne počini nepravde nit mu usta laži izustiše.

Al Gospodinu se svidje pritisnuti ga bolima. Žrtvuje li život svoj ko naknadnicu, vidjet će potomstvo, produžiti sebi dane i Gospodnja će se volja po njemu ispuniti. Zbog patnja duše svoje vidjet će svjetlost i nasititi se spoznajom njezinom. Sluga moj pravedni opravdat će mnoge i krivicu njihovu na sebe uzeti. Zato ću mu mnoštvo dati u baštinu i s mogućnicima plijen će dijeliti jer sâm se predao na smrt i među zlikovce bio ubrojen, a on grijehe mnogih ponese na sebi i zauze se za zločince.

Riječ Gospodnja.

Otpjevni psalam Ps 31, 2.6.12-13.15-17.25

Pripjev: Oče, u ruke tvoje predajem duh svoj!

Tebi se, Gospodine, utječem,
o da se ne postidim nikada:
u svojoj me pravdi izbavi!
U tvoje ruke predajem duh svoj:
otkupi me, Gospodine, Bože vjerni.

Ante Jurkić, *Isusa pribijaju na križ*,
XI. postaja križnog puta
u Maclju, 2011.

Dušmanima svojim ruglo postadoh,
susjedima podsmijeh, a znancima strašilo;
koji me vide vani, bježe od mene.
Nestalo me ko mrtvaca iz sjećanja ljudi,
postadoh ko razbijena posuda.

A ja se, Gospodine, u tebe uzdam;
govorim: Ti si Bog moj!
U tvojoj je ruci sudbina moja:
istrgni me iz ruke dušmana
i onih koji me progone!

Rasvijetli lice nad slugom svojim,
po svojoj me dobroti spasi.
Budite hrabri i jaka srca,
svi koji se u Gospodina uzdate!

Drugo čitanje Heb 4, 14-16; 5, 7-9

*Naviknu slušati, te svima koji ga slušaju posta
začetnik spasenja.*

Čitanje Poslanice Hebrejima

Braćo: Imajući velikoga Velikog svećenika koji
prodrije kroz nebesa – Isusa, Sina Božjega – čvr-
sto se držimo vjere. Tà nemamo takva velikog
svećenika koji ne bi mogao biti supatnik u na-
šim slabostima, nego poput nas iskušavana svi-
me, osim grijehom. Pristupajmo dakle smjelo
prijestolju milosti da primimo milosrđe i milost
nađemo za pomoć u pravi čas! Tà Krist je u dane
svoga zemaljskog života sa silnim vapajem i suza-
ma prikazivao molitve i prošnje Onomu koji ga
je mogao spasiti od smrti. I bi uslišan zbog svoje
predanosti: premda je Sin, iz onoga što prepati,
naviknu slušati i, postigavši savršenstvo, posta
svima koji ga slušaju začetnik vječnoga spasenja.

Riječ Gospodnja.

Pjesma prije evanđelja Fil 2, 8-9

Krist postade poslušan do smrti, smrti na križu.
Zato ga Bog preuzvisi i darova mu ime, ime nad
svakim imenom.

Evanđelje Iv 18, 1 – 19.42

Muka Gospodina našega Isusa Krista po Ivanu
Tekst Muke Gospodnje vidi na www.hilp.hr



PRIJEDLOZI ZA PJEVANJE

Otpjevni psalam:	510 ili 511	Oče, u ruke tvoje
Pjesma prije Evanđelja:	475	Krist postade poslušan
Pokazivanje Križa:	512-513	Dodite, poklonimo se
Klanjanje Križu:	515	Puče moj
	516	Usta moja opjevajte
	490	Narode moj ljubljani
	496	Cjelivat ću Gospodine
	497	Pristupite bliže
	481	Častimo te
	179	Zdravo budi, Križu sveti
Pričesna:	245	Moj Isuse
	248-256.1-7 i 11-15	Zdravo Tijelo

Oče, u ruke tvoje, predajem duh svoj!

Liturgijsko slavlje obreda Velikog petka predstavlja prekretnicu koja ima svoj gradualni tijek koji nas uvodi u dubinu ozbiljnosti otajstva; stavljeni smo pred sukob između moći tame i svjetla Kristova. Ovaj dan je u potpunosti obilježen dubokom šutnjom: i dok zvona šute, oltari su ogoljeni. Zapanjena, prestrašena zemlja šuti pred spokojem Pravednika. I upravo na njega, na Pravednika, sada želimo skrenuti pozornost.

Progonjeni Pravednik

Bog posređuje svoju prisutnost u svijetu kroz čovjeka, Isusa Krista, jedinog osposobljenog za utjelovljenje beskonačnosti unutar svojih ljudskih ograničenja. Ono što otpočetka teoloških promišljanja začuđuje i nikada ne dokučujemo odgovor, jest pitanje zašto je Bog htio spasiti čovječanstvo kroz raspetoga čovjeka, Isusa iz Nazareta. Isus je zasigurno Riječ Božja koja je postala tijelom, prava Riječ, autentična, ali ne i trijumfalna Riječ, nego naprotiv, Riječ koja je ponižena, osuđena i nepravедно ušutkana na križu.

O temi pravednika, već Platon (428. pr. Kr. - 348. pr. Kr.) se zapitao: *Kad bi jednog dana na svijet došao istinski pravedan čovjek, čovjek u kojem pravda nije površna činjenica koja se tiče slojeva njegovog bića, već stvarno u pravu: kakva bi bila sudbina ovog čovjeka u našem svijetu?* (Politeia II, 361e-362a). Pravedan čovjek, tvrdi filozof, mora preuzeti na sebe izgled nepravde; samo na taj način može posvjedočiti da ostaje na strani pravde iz ljubavi prema pravdi, a ne zbog podlih interesa. Cijena ove dosljednosti je, međutim, vrlo visoka: progon i smrt. Zapravo, pravno krilo koje križa ljudsko društvo – logika utemeljena na moći – ne voli ono što ne odgovara njegovom načinu razmišljanja i djelovanja. Platon zatim nastavlja: *Reći ćete, dakle, da će u tom slučaju pravednik biti bičevan, mučen i bačen u tamnicu, zaslijepljen užarenim željezom i na kraju će, nakon svega ovog uništenja, biti razapet* (Platon, ibidem). Evo sudbine pravednika u našem svijetu. Ta su razmišljanja napisana

400 godina prije Krista. Zvuče kao proročanstvo onog Pravednika koji je svojom smrću na križu očitovao Božju pravdu.

Pravednik u mudrosti Izraela

O sudbini i odredištu pravednika razmišljao je i autor knjige Mudrosti. On se obraća zlima, onima koji tvrde da ne sude povijest prema kriterijima istine nego laži (usp. *Mudr* 2,1-11). Za njih je pravednik sa svojim životom neprekidan prijekor, osuda njihovih izopačenosti (ista linija Platonova razmišljanja). Stoga je njegova prisutnost nepodnošljiva. Otuda želja da se to dokaže uvredama i mukama. Ako mu je Bog doista otac, kako kaže, pomoći će mu, inače će njegova smrt jasno svjedočiti o njegovoj prevari. U svijetu kroz logiku nepravde, doista, gdje se ponekad čini da nepravda neumoljivo određuje njezin tijek, gdje su mnogi pokušaji pozitivne reakcije frustrirani i pritisnuti, ova biblijska stranica pomaže nam razumjeti kako sudbina Isusa, Pravednika, ne može dovesti do uspješnih ljudskih ishoda. Njegova se priča mora shvatiti u svjetlu vjere. Isus je to dobro razumio i nije slučajno proglasio 'blaženima' one, koji zbog njega neće doživjeti sablazan (usp. *Mt* 11,6).

Pravedni sluga Jahvin

Četvrta pjesma Sluge Jahvina, koja otvara proslavu Muke, proizlazi iz prorokovog pitanja: kako će Bog izvršiti dana svečana obećanja Izraelu? I prije svega: kojim će putovima krenuti? Izaija je svjestan tvrdoće srca svog naroda. Kako će Bog uspostaviti odnos s takvim temperamentnim i nepovjerljivim čovječanstvom? Kako će nastaviti dijalog, koji ostaje otvoren, čak i u stavu odbijanja? Izaija je na scenu postavio tajanstvenu figuru, onu Sluge Jahvina, koji se predstavlja kao antiteza u očekivanjima Izraela: *Prezren bješe, odbačen od ljudi, čovjek boli, vičan patnjama, od kog svatko lice otklanja, prezren bješe, odvrnut.* (*Iz* 53,3). Ali unatoč svemu, upravo taj Sluga donosi spas ne samo Izraelu nego i svim na-



rodima. Bog će izvršiti svoje spasenjsko djelo kroz Pravednika obilježenog sudbinom smrti; on će u svom tijelu nositi znakove sramote, poraza, a ne slave; smrti, a ne života. Ali upravo ta strast, prihvaćena s poslušnošću i dostupnošću ljubavi, odlučuje o 'sudbini' i određi-štu čovječanstva. Suočeni smo s božanskom logikom koja prevrće sve ljudske planove. Ako za čovjeka samo jedno požrtvorno djelovanje može obnoviti pravdu, za Boga samo žrtva pravednika radikalno oslobađa od zla.

Milosrdna solidarnost Pravednika

Današnja nas liturgija uvodi u središte žrtvenog čina Pravednika: suosjećanje ljubavi. Tekst *Heb 4,14-16*; *5,7-9* stavlja milosrđe i žrtvu u odnos; Kristova žrtva je čin milosrđa poistovjećen do samog dara života. Poznata antiteza proroka Hošee: *Jer ljubav mi je mila, ne žrtve, poznavanje Boga, ne paljenice!* (usp. *Hoš 6,6*) je prevladana u Isusovoj muci. Milosrđe je postalo čin prinošenja: žrtva se sastojala od čina milosrđa. Isusov prinos učinio ga je novim čovjekom, savršenim čovjekom ('savršenim', to jest u skladu s Božjim planom. Za autora Poslanice Hebrejima ispunjenje ljudske prirode u Kristu ima univerzalno značenje: *premda je Sin, iz onoga što prepati, naviknu slušati i, postigavši savršenstvo, posta svima koji ga slušaju začetnik vječnoga spasenja* (*Heb 5,9*).

Isključeni Pravednik

Izvjestaj o muci po Ivanu sav je prožet pashalnim svjetlom; kao što je poznato, to je 'put sla-

Križni put (izr. 2011.) do crkve Isusove Muke i grobnice u Maclju u kojoj se nalaze zemni ostaci 1163 Maceljskih mučenika. Uz grobnicu stoji epitaf s natpisom: »Nakon završetka II. svjetskog rata, u svibnju i lipnju 1945. partizani su u Maceljskim šumama pobili tisuće zarobljenih hrvatskih vojnika i civila. Ovom su dolinom prolazili svoj križni put od Bleiburga, nadajući se povratku svojim domovima«.

ve'. Međutim, ovaj aspekt ne eliminira dramu križa i raspetog Pravednika. Navještaj muke je govor o nasilju i zlostavljanju. U *Iz 52,13-53,12* opisano je nasilje koje je pretrpio Sluga Jahvin, a u *Heb 4,14-16*; *5,7-9*, nasilje je razlog za suosjećanje za Isusa. U *Iv 18,1-19,42*, s druge strane, pokazuje kako nasilje isključuje Isusa iz zajednice. Taj aspekt jasno je istaknut u sceni koja prikazuje Isusa i Pilata u pretoriju. Pilat se nalazi na središnjoj međi pretorija, gdje je Isus, i mjesta gdje su Židovi, koji kako piše evanđelist, *i oni ne uđoše da se ne okalja-ju, već da mognu blagovati pashu* (*Iv 18,28*). U stvari, kao što biblijski tekst *Br 9,6.10* kaže, tko god je ušao u kuću pogana, postao je nečist i stoga nije mogao slaviti, kao i u slučaju Isusa, židovski blagdan Pashe. Isus se stoga smatra nečistim, a njegovo raspeće svjedoči da je proklet od Boga (usp. *Dt 21,23*). Ali Isus preuzima nečistoću i prokletstvo kako bi navijestio spasenje i poganima. Upravo je isključen onaj koji sve ljude vodi Bogu.

Nužnost Isusovog isključenja iz zajednice kao Pravednika, bilo je nužno da njegovom pravednošću, budemo svi uključeni u Božji naum spasenja.

Zlatko Vlahek

Vazmeno bdjenje

16. – 17. travnja 2022.

STAROZAVJETNA ČITANJA

Post 1,1–2,2:

Vidje Bog sve što je učinio:
bijaše vrlo dobro.

Post 22, 1-18:

Žrtva praoca našeg
Abrahama.

Izl 14,15–15,1a:

Izraelci su išli suhim posred
mora.

Iz 54, 5-14:

U ljubavi vječnoj
smilova ti se Gospodin,
tvoj otkupitelj.

Iz 55, 1-11:

Dodite k meni i duša će
vam živjeti: sklopit ću
s vama savez vječan!

Bar 3, 9-15.32–4,4:

Hodi putem k sjaju
Gospodnjem!

Ez 36, 16-17a. 18-28:

Poškropit ću vas vodom
čistom i dat ću vam
novo srce.

Od naznačenih sedam
čitaju se barem tri čitanja.
Nikad se ne izostavlja
čitanje iz *Knjige Izlaska*.

STAROZAVJETNO ČITANJE

Čitanje Knjige Izlaska Izl 14, 15 – 15, 1a

U one dane: Reče Gospodin Mojsiju:

»Zašto vičeš k meni? Reci Izraelcima da krenu na put. A ti podigni svoj štap, ispruži svoju ruku nad morem i razdijeli ga nadvoje da Izraelci mogu proći posred mora po suhu. Ja ću otvrdnuti srce Egipćana i oni će poći za njima, a ja ću se onda proslaviti nad faraonom i njegovim ratnicima, njegovim kolima i konjanicima. Neka znaju Egipćani da sam ja Gospodin kad se proslavim nad faraonom, njegovim kolima i njegovim konjanicima.« Anđeo Božji, koji je išao na čelu izraelskih četa, promijeni mjesto i stupi im za leđa. A i stup od oblaka pomakne se ispred njih i stade im za leđa. Smjesti se između vojske egipatske i vojske izraelske te postade onima oblak taman, a ovima rasvjetljivaše noć tako te ne mogoše jedni drugima prići cijele noći. Mojsije je držao ruku ispruženu nad morem dok je Gospodin svu noć na stranu valjao vode jakim istočnim vjetrom i more posušio. Kad su se vode razdvojile, sinovi Izraelovi sidoše usred mora na osušeno dno, a vode im stajahu kao bedem zdesna i slijeva. Egipćani: svi faraonovi konji, kola i konjanici, nagnu za njima u more, u potjeru. Za jutarnje straže pogleda Gospodin iz stupa od ognja i oblaka na egipatsku vojsku i u njoj stvori zbrku. Zakoči kotače njihovih kola da su se jedva naprijed micali. »Bježimo od Izraelaca!« – poviču Egipćani, »jer Gospodin se za njih bori protiv Egipćana!« Tada će Gospodin Mojsiju: »Pruži ruku nad more da se vode vrate na Egipćane, na njihova kola i konjanike.« Mojsije pruži ruku nad more i u cik zore more se vrati u svoje korito. Kako su Egipćani bježeći jurili prema moru, Gospodin ih strmoglati usred voda. Tako vode, slijevajući se natrag, potope kola, konjanike i svu vojsku faraonovu koja bijaše pošla u potjeru za Izraelcima u more. I ne ostade od njih ni jedan jedini. Izraelci pak hodahu posred mora po suhu, a vode im kao bedem zdesna i slijeva. Tako Gospodin u onaj dan izbavi Izraela iz šaka egipatskih i vidje Izrael Egipćane pomorene na morskome žalu. Osvjedoči se Izrael o silnoj moći koju Gospodin pokaza nad Egipćanima. Narod se poboja Gospodina i povjerova Gospodinu i njegovu sluzi Mojsiju. Tada Mojsije sa sinovima Izraelovim zapjeva ovu pjesmu Gospodinu:

Otpjevna pjesma Izl 15, 1-6.17-18

Pripjev: Zapjevajmo Gospodinu jer se slavom proslavio!

Poslanica Rim 6, 3-11

Krist, pošto uskrsnu od mrtvih, više ne umire.

Čitanje Poslanice svetoga Pavla apostola Rimljanima

Braćo: Koji smo god kršteni u Krista Isusa, u smrt smo njegovu kršteni. Krštenjem smo dakle zajedno s njime ukopani u smrt da kao što Krist slavom Očevom bi uskrišen od mrtvih, i mi tako hodimo u novosti života. Ako smo doista s njime srasli po sličnosti smrti njego-

voj, očito ćemo srasti i po sličnosti njegovu uskrsnuću. Ovo znamo: naš je stari čovjek zajedno s njim raspet da onemoća ovo grešno tijelo te više ne robujemo grijehu. Ta tko umre, opravdan je od grijeha. Pa ako umriješmo s Kristom, vjerujemo da ćemo i živjeti zajedno s njime. Znamo doista: Krist uskrišen od mrtvih više ne umire, smrt njime više ne gospoduje. Što umrije, umrije grijehu jednom zauvijek; a što živi, živi Bogu. Tako i vi: smatrajte sebe mrtvima grijehu, a živima Bogu u Kristu Isusu!

Riječ Gospodnja.

Otpjevni psalam Ps 118, 1-2.16b-17.22-23

Pripjev: Aleluja! Aleluja! Aleluja!

Zahvaljujte Gospodinu jer je dobar,
jer je vječna ljubav njegova!

Neka rekne dom Izraelov:

»Vječna je ljubav njegova!«

Gospodnja se uzdignu desnica,

Gospodnja se proslavi desnica!

Ne, umrijeti neću, nego živjeti

i kazivati djela Gospodnja.

Kamen koji odbaciše graditelji

postade kamen zaglavni.

Gospodnje je to djelo:

kakvo čudo u očima našim!

Evandjelje Lk 24, 1-12

Što tražite živoga među mrtvima?

Čitanje svetog Evandjelja po Luki

Prvoga dana u tjednu, veoma rano, dođoše žene na grob s miomirisima što ih pripraviše. Kamen nađoše otkotrljan od groba. Udoše, ali ne nađoše tijela Gospodina Isusa. I dok su stajale zbunjene nad tim, gle, dva čovjeka u blistavoj odjeći stadoše do njih. Zastrašene obore lica k zemlji, a oni će im:

»Što tražite živoga među mrtvima? Nije ovdje, nego uskrsnu! Sjetite se kako vam je govorio dok je još bio u Galileji: 'Treba da Sin Čovječji bude predan u ruke grešnika, i raspet, i treći dan da ustane.'« I sjetiš se one riječi njegovih, vratiš se se groba te javiš sve to jedanaestorici i svima drugima.

A bile su to: Marija Magdalena, Ivana i Marija Jakovljeva. I ostale zajedno s njima govorahu to apostolima, ali njima se te riječi pričinise kao tlapnja, te im ne vjerovahu. A Petar usta i potrča na grob. Sagnuvši se, opazi samo povoje. I vrati se kući čudeći se tome što se zbilo.

Riječ Gospodnja.



PRIJEDLOZI ZA PJEVANJE

Poklik u ophodu: **518** Bogu hvala

Otpjevni psalmi:

nakon 1. čitanja: **519** Pošalji Duha svojega

ili: **99** Puna je zemlja

nakon 2. čitanja: **90** Čuvaj me, Bože

nakon 3. čitanja: **520** Zapjevat ću Gospodinu

nakon 4. čitanja: Veličam te (ŽV 4/2007)

nakon 5. čitanja: **150** S radošću ćete crpsti

nakon 6. čitanja: **91-92** Gospodine, ti imaš riječi

ili: **XI** Gospodine, ti imaš riječi

nakon 7. čitanja: **155** Kao što košuta žudi

ili: **429** Čisto srce stvori mi, Bože

Nakon poslanice: **522** Aleluja

Na početku krsne službe:

703 Litanijs Svih Svetih

Nakon blagoslova krsne vode:

523 Sve vode Gospodnje

Škropljenje naroda:

45-47 Vidjeh vodu

Prinosna: **553** Uskrsnu Isus doista

ili: **556** Krist iz groba ustade

Pričesna: **544** Na gozbu Kralja Jaganjca

ili: **XIX** Radujte se, kršćani

Otpust: **42** Bogu hvala, aleluja,
aleluja

Završna: **555** Gospodin slavno uskrsnu

Sjetite se...

Obređi vazmenoga bdijenja započeli su Službom svjetla u kojoj se blagoslivlja uskrсна svijeća (kao simbol Krista uskrsloga) i s čijeg se plamena pale sve druge svijeće u crkvi. Držeći upaljene svijeće u rukama očituje se ne samo vjera u događaj Uskrsa već se tom gestom pokazuje i da čekamo kada će se vratiti Gospodin da nas zateče budne.

Koliko god čovjek ponekad rado čekao neku osobu, u današnje vrijeme tako često se može čuti kako čovjek poželi biti i sam. Stanje je to koje je ponekad i poželjno da se u to vrijeme samoće »napune baterije«. Ali, u drugom dijelu slavlja današnjega bdijenja, u Službi riječi, u prvom čitanju iz Knjige postanka vidi se kako čovjek na ovome svijetu nije sam i u konačnici, kako potvrđuje i Gospodin, »nije dobro da čovjek bude sam« (Post 2,18).

Čežnja za susretom

Čovjek čežne za osobom drugoga. Ta čovjekova čežnja za drugim, osobito za voljenom osobom tako jako se očituje i osjeti na mjestu kojega se čovjek ponekad i tako jako boji... Kod groba. Koliko god se to mjesto činilo kao mjesto koje razdvaja, ono od trenutka Isusova uskrsnuća postaje mjesto susreta i radosti. »Jer ako smo doista s njime srasli po sličnosti smrti njegovoj, očito ćemo srasti i po sličnosti njegovu uskrsnuću. »Dođoše... Nađoše... Što tražite? Nije ovdje... Uskrsnu... Sjetite se...«.

I ova noć, koliko god ona bila noć bdijenja i noć čekanja i iščekivanja, ova sveta noć trenutak je u godini u kojem toliki vjernici dolaze večeras u crkvu ne samo kako bi pronašli Gospodina, već kako bi se prisjetili i svega onoga što je On učinio za svakog čovjeka tijekom cijele povijesti spasenja, počevši od stvaranja pa sve do danas... Baš se zato večeras i čitaju tolika čitanja, u sabranosti da se promotri kako je Bog u prošlosti spašavao svoj narod, ali kako bi se i vidjelo i čulo koliko Gospodin čežne za čovjekom, za stvorenjem koje je tako divno i jedino stvoreno »na sliku Božju«, ali isto tako je još divnije i otkupljeno da »za-



Carlo Maderno, *Uskrsli Krist*, Kip smješten u središnjem dijelu balustrade, iznad pročelja bazilike sv. Petra u Vatikanu, 1614.

služi doći k vječnim radostima«. Baš zato je i ova presveta noć, kako i moli zborna molitva, obasjana slavom Gospodnjeg uskrsnuća da čovjek bude obnovljen u tijelu i duhu i da Gospodinu, baš kao i na samom početku služi iskrena srca, a ne da se mora skrivati u grmu kada čuje Njegov zov: »Adame, gdje si?«

»I sjetiše se njegovih riječi... Vратиše se s groba i javiše drugima...« Možda će se poneki čovjek poput Petra večeras vratiti svojoj kući i obitelji »čudeći se tome što se zbilo« jer nakon gubitka voljene osobe, nakon tolike tuge i čežnje za Gospodinom događa se ponovni susret... Susret Boga i čovjeka. Samo ovoga puta ne više iza grma, već ispod stabla »s takvim lišćem, cvijetom, plodom« kakvog nema »nikoji gaj«. »Sjetite se kako vam je govorio dok je još bio u Galileji: Treba da Sin Čovječji bude predan u ruke grešnika, i raspet, i trećeg dana da ustane«.

Veličina i jakost te čežnje za ponovnim susretom između Gospodina i čovjeka može biti predočena vezom ljubavi između mladića i

djevojke. Taj vez uvijek je protkan čežnjom... Tako sporo prolaze minute i sati do nekog sljedećeg susreta, poziva ili poruke. Reći ćemo da je tome tako kada si zaljubljen i kada te »pere« ljubav. I kada se pita toga mladića i djevojku gdje laži tajna tolike čežnje, dobiva se uglavnom uvijek isti odgovor: »Volimo se i ne možemo jedno bez drugoga«. Ljubav traži susret, traži pogled... »Uđoše, ali ne nađoše tijela Gospodina Isusa... Stajale su zbunjene nad tim... Što tražite Živoga među mrtvima? Sjetite se...«

I sjećamo se svakog susreta u životu koji je na nama ostavio neki trag. Sjećamo se večeras također i svakog susreta s Gospodinom u kojem nam je iskazao svoju dobrotu, milosrđe i ljubav... »Gospodnje je to djelo: kakvo čudo u očima našim!« Baš kao i sam čovjek koji se svakoga dana pita gdje leži tajna njegova stvaranja i pitanja zašto je na ovome svijetu i od kuda tolika Gospodinova čežnja za čovjekom. Na sva ta pitanja odgovor je uvijek isti, a sažet je samo u jednoj jedinjoj riječi: ljubav. Jer »Bog je ljubav« (1 Iv 4,8). »O, divne li pažnje Božje prema nama. O neshvatljive li ljubavi Očeve: da roba otkupiš, Sina si predao«. Upravo iz te ljubavi čovjek je stvoren da ljubi i da bude ljubljen. A taj put ljubavi prema Gospodinu i čovjeku započeo je slavljem sakramenta krštenja, na dan kada smo se zaodjenuli Kristom: »Doista, koji ste god u Krista kršteni, Kristom se zaodjenuste.« Sjetite se...

U novosti života

Prisjećajući se pak dana svoga krštenja dolazimo i do trećeg dijela današnjega bdijenja, a slijedi nakon Službe riječi, je Krsna služba. Ona je i jedna od posebnosti ove večeri još od prvih vremena kršćanstva kada su odrasli pristupali i primali sakramente kršćanske inicijacije: krštenje, potvrdu i euharistiju. Poseban znak u zajednici da je netko kršten bila je i ostala bijela haljina koja se prima za vrijeme slavlja krštenja. A dok kršteniku predaje bijelu haljinu, svećenik u tom trenutku izgovara: »Postao si novo stvorenje i Krista si odjenuo. Primi stoga bijelu haljinu. Neokaljanu ju donesi pred sud Gospodina našega Isusa Krista da imaš život vječni« (usp. *Red pristupa odraslih u kršćanstvo*, 128).

Mariju Magdalenu vidimo kako Isusa pomazuje za ukop i svojim kosama otire njegove noge. Marija Magdalena je pod križem i onda kad su drugi pobjegli (Iv 19, 25), konačno Marija Magdalena u rano jutro tuguje na grobu za Isusom (Iv 20, 11). Sve to nepogrješivo pokazuje da ga je istinski ljubila. Isusova opraštajuća ljubav otvorila je i pokrenula nekoć Marijinu ljubav, ali i Marijina ljubav omogućuje susret s Isusovom uskrsnom ljubavlju. Čini se da ključ za razumijevanje Marijine uloge u Isusovu uskrsnuću leži upravo u toj činjenici. Nije sigurno beznačajni i ne bi se zacijelo smio zanemariti podatak da su upravo preko Marije učenici u Jeruzalemu doznali da je Isus živ – i tako je poruka uskrsnuća išla nezaustavljivo dalje.

Božo Lujčić

Iako samim time svaki krštenik ima težak zadatak ispred sebe u vjerničkom življenju, da donese tu bijelu haljinu neokaljanu pred sud Gospodina našega Isusa Krista, ono što mu taj put olakšava je vjera, ali i želja, da će živjeti zajedno s Kristom čijom dragocjenom krvlju je i otkupljen. »Krštenjem smo dakle zajedno s njime ukopani u smrt da kao što Krist slavnim Očevom bi uskrsnuo od mrtvih i mi tako hodimo u novosti života«. A tu novost otkriva nam otkotrljan kamen od groba. »Uđoše, ali ne nađoše tijela Gospodina Isusa«. Jer, »nije ovdje, nego uskrsnu«. Sjetite se... »Uzmite i jedite...«, »Uzmite i pijte...«

Tu Ga čujemo, tu Ga na stvaran i istinit način ponovno susrećemo, u daru sakramenta Euharistije u kojoj, iako se »vid, opip i okus« tu varaju, za čvrstu vjeru dosta je što čujemo. Baš zato je i vjernik cijelu ovu večer pozvan sjetiti se svega onoga što je Gospodin činio i izgovorio. Dovoljna je samo jedna riječ... »I sjetiše se one riječi njegovih, vratiše se s groba te javiše sve to jedanaestorici i svim drugima«... »Nije ovdje nego uskrsnu!«

Tomislav Hačko

Što je *Exultet*?

Exultet je prastari himan uskrsnom Spasitelju koji se izvodi za vrijeme uskrsnog bdijenja na Veliku subotu. Sadržava snažne pohvale uskrsnom Kristu, obogaćene zornim slikama koje pomažu nazočnim vjernicima shvatiti svu dubinu kršćanske objave i nit koja povezuje stara Pisma s osobom Isusa Krista. *Exultet* proklamira pobjedu svjetla nad tamom u simbolu upaljene uskrsne svijeće (da razgoni tamu ove noći). Svečano naviješta uskrsnuće Krista Spasitelja i poziva sav vjernički puk na radost zbog ispunjenja biblijskih proročkih obećanja u uskrsnom misteriju i ostvarenju spasenja ljudskog roda. Jednostavan i ugađen svečani napjev plod je dugog razvoja i dotjerivanja, a ispunjen je istinskom vjerom, teologijom i kršćanskom duhovnošću.

Tekst *Exulteta* bitno je povezan s tekstovima uskrsne liturgije. Opjevana je sveta povijest na temelju biblijskih knjiga Postanka i Izlaska, kao i novozavjetnih tema o uskrsnuća Isusa Krista. *Exultet* kao uzvišena molitva uskrsnog bdijenja ima, kao i svaka molitva takvog tipa, anamnetske (povijesno sjećanje), epikletske (zazivanje Duha Svetoga) i hvalbene karakteristike.

Naziv *Exultet* se najčešće upotrebljava i potječe od prve riječi latinskog prijevoda: *Exultet iam angelica turba coelorum* (Nek usklikne sad nebesko mnoštvo anđela).

U Južnoj Italiji, točnije u Langobardiji, odnosno Beneventu, između 10. i 11. st. *Exultet* je bio prepisivan na kožu ili pergament u obliku role, odnosno svitka. U dijecezanskom muzeju u Bariju čuvaju se tri primjerka toga remek djela. Takvi liturgijski svitci nazivani su *kontákia*, što ukazuje na utjecaj grčko-bizantske liturgije povezane preko talijansko-grčkog monaštva. Tekst je bio na jednoj strani svitka, a na drugoj strani bile su ilustracije s biblijskom tematikom. Svitak je obično na početku imao sliku Krista, zatim anđela, arkandela, evanđelista itd. Dok je đakon pjevao *Exultet*



na povišenom mjestu polako je odmotavao svitak, a slike su se redale tako da ih je narod mogao gledati. To je bila neka vrsta projekcije, ali na jednostavan način, bez nekih posebnih tehničkih pomagala, sa svrhom da sadržaj uskrsnog hvalospjeva bude što snažnije doživljen i predstavljen uz dojmljivo pjevanje i tematske slike.

M. Martinjak



INFORMACIJE I NARUDŽBE:

HRVATSKI INSTITUT ZA LITURGIJSKI PASTORAL
Ksaverska cesta 12a, 10000 Zagreb • tel.: +385 (0)1 5635 050
e-mail: pretplata@hilp.hr • www.hilp.hr



Ispit savjesti

PRIPREMA ZA SAKRAMENT POMIRENJA – ISPOVIJEDI

PRIREDIO: mons. Ivan Šaško



Ispit savjesti po cijeni od 5,00 kuna možete naručiti na
narudzbe@hilp.hr ili na broj telefona +385 (0)1 5635 050.

Troškovi poštarine nisu uračunati.

Za župne urede koji za svoje vjernike žele naručiti više primjeraka,
predviđeni su posebni popusti*: 50 primjeraka – 125,00 kn;
100 primjeraka – 225,00 kn; 200 primjeraka – 400,00 kn.

* Navedeni popust odnosi se samo na župe i pretpostavlja da knjižica nije namijenjena za daljnju prodaju.

živo vrelo

List izlazi 13 puta godišnje. Cijena pojedinog primjerka: 13,00 kn. Inozemstvo: 3,70 EUR; 4,50 CHF; 6,20 USD; 6,20 CAD; 7,50 AUD
Godišnja pretplata: 169,00 kn. Inozemstvo: 48 EUR; 58 CHF; 80 USD; 80 CAD; 97 AUD • BIH, SRB, MNE: 36 EUR
Za pretplatnike s deset i više primjeraka odobravamo popust od 10%.

Uplate za Hrvatsku: Privredna banka Zagreb, d.d. – IBAN: HR8823400091110174994

model plaćanja: 02 – poziv na broj: upisati pretplatnički broj

Uplate za inozemstvo: Privredna banka Zagreb, d.d. – IBAN: HR8823400091110174994 – SWIFT: PBZGHR2X

Sva prava pridržana. Nijedan se dio liturgijsko-pastoralnog lista Živo vrelo ne smije umnožavati, fotokopirati, reproducirati ni prenositi u bilo kakvu obliku (elektronski, mehanički i sl.) bez prethodne pisane suglasnosti glavnog i odgovornog urednika.



HRVATSKI INSTITUT ZA LITURGIJSKI PASTORAL
pri Hrvatskoj biskupskoj konferenciji